

Fra desperation til reparation

Sydøstasien: Nødhjælpen er vættet ind. Nu skal donorerne og de lokale myndigheder for alvor bevise, at de kan holde hovederne kolde.

Poul Kjar, Sri Lanka

Ved byen Galle på Sri Lankas sydspids kigger Buddha forundret ud over ødelæggelserne efter flodbølgen, der har hærget Sri Lankas kyster, helt op til hovedstaden Colombo på vestkysten. Det samlede dødstal for flodbølgen i Sydøstasien er nu over 280.000, heraf 40.000 i Sri Lanka, hvor også en halv million mennesker har mistet deres hjem.

De mange hjemløse er blevet indlogeret i flygtningelejre, som nødhjælpen strømmer ind til. Og selv om der er eksempler på fejlslagen nødhjælp, dårlig koordinering og problemer med fordelingen mellem de regerings-kontrollerede og de tamilske dele af landet, så er der endnu ingen efterretninger om folk, der er døde af mangel på nødhjælp.

Nu er genopbygningen af landet også gået i gang. Det lange seje træk vil vise, om donorerne planlægger og konkurrerer på kvaliteten af bistanden, og ikke kun på antallet af nuller på bistandschecken.

Men er der overhovedet behov for den massive støtte til Sri Lanka – hvor flodbølgen ifølge Den Internationale Valutafond (IMF) kun vil medføre et fald på én procent i stigningen af landets økonomi? Svaret må være et JA! For det er i høj grad fattige fiskere, der ikke fylder meget i samfundsøkonomien, der er ramt. De har brug for støtte og genopbygning.

Det er dog helt afgørende, at Sri Lankas regering er i stand til at koordinere og fordele genopbygningsbistanden, så den når ud til alle hjørner af Sri Lanka.

Problemerne er til at få øje på. Først og fremmest er landets administration og forvaltning meget svag. For det andet møder regeringens plan om at indføre en 100 meter zone fra kysten, hvor der ikke må bygges, stor modstand. Det vil være en (ny) katastrofe for mange små hotelejerne, hvis hele eksistens det er at drive forretning på stranden. Og for de tusindvis af hjemløse fiskere, der er vant til at bo på stranden tæt på deres fiskerbåde. Planen er, at mange af dem skal genhuses i nye byområder inde i landet.

Endelig er der konflikten mellem den singhalesiske regering og tamilerne. Flodbølgen har ikke løsnet knuderne op i landets etniske og religiøse kludetæppe. Tværtimod.

Udvikling har besøgt Sri Lanka.

Ulla Tørnæs bliver ny udviklingsminister

Tidligere undervisningsminister Ulla Tørnæs afløser Bertel Haarder som udviklingsminister. Ulla Tørnæs har siddet i Folketinget siden 1994 og var fra 1998 til 2001 Venstres politiske ordfører. Da VK-regeringen trådte til den 27. november 2001 blev hun udnævnt til undervisningsminister. Bertel Haarder overtager Ulla Tørnæs' tidligere ministerium, idet han bliver ny undervisningsminister, samtidig med at han overtager Kirkeministeriet.

Ifølge det nye regeringsgrundlag vil Ulla Tørnæs blandt andet få til opgave at underkaste Danmarks bidrag til multilaterale udviklingsorganisationer et kritisk eftersyn for at vurdere, hvor vi kan få mere udvikling for pengene, at udbygge nærområde-indsatsen for flygtninge samt at gennemføre et nyt økonomisk styringssystem.

Ulla Tørnæs er født i Esbjerg, valgt til Folketinget i Ribe-kredsen og bor fortsat i det vestjyske sammen med sin mand og tre døtre. Udvikling siger velkommen til den nye minister, som vi bringer et interview med i næste nummer. / ssv

NYT FRA STYRELSEN:

Af Bo Simonsen

Tendens-stritning:

Koncentreret indsats versus spredt fægning

Sig ikke at dansk udviklingspolitik ikke kommer vidt omkring... Tag nu det seneste møde i Danidas Sstyrelse. Her blev der blandt andet flyttet rundt på en del af miljøbistanden til Thailand, så den i højere grad bruges i de områder, der er ødelagt efter tsunami-katastrofen.

Og det vestafrikanske land Senegal skylder nu ikke længere Danmark så meget som én krone, efter at Styrelsen godkendte at slå en streg over en mere end 20 år gammel gæld på præcis 121.441.966,35 kroner. Til en anden ende af verden: Styrelsen tiltrådte en bevilling på 25 millioner kroner til styrkelse

af fagbevægelserne i Honduras, Guatemala, Nicaragua, Ecuador og Cuba. En markant geografisk spredning, kan man synes.

To tilsyneladende modsatrettede tendenser synes i det hele taget at præge dansk udviklingspolitik: Samling og spredning. Samling om store sektorprogrammer inden for transport, vand, erhvervsudvikling og så videre. Her bruges trecifrede millionbeløb til store anlægsopgaver og til at støtte udviklingslandenes viden og kunnen ('kapacitetsopbygning', som det hedder i udviklingsjargon).

På den anden side: Spredning på en række mindre og meget små aktiviteter fordelt over store dele af kloden. Hvem ville for eksempel have gættet, at Danmark støtter etableringen af efterretningsenheder hos politiet i Pakistan? Eller giver 600.000 kroner til FN's særlige rådgiver for Colombia? De to eksempler er hentet fra en særlig konto vedrørende konfliktforebyggelse gennem multilaterale organisationer. Styrelsen blev orienteret om, at de 35 millioner kroner, der i 2004 stod på kontoen, var blevet fordelt til 11 forskellige aktiviteter.

En anden særlig finanslovkonto hedder 'øvrige bidrag til befolknings- og sundhedsprogrammer' og er et resultat af regeringens ønske om at give ekstra penge til disse områder. Kontoen er vokset markant fra 18 millioner kroner i 2003 til 60 millioner kroner i 2004 og er fordelt på 15 mindre bevillinger. Også denne konto blev Styrelsen orienteret om.

Det tredje eksempel fra Styrelsens møde på en lille håndfuld mindre aktiviteter under samme overskrift går under navnet 'Udmøntning af hiv/aids NGO-puljen'. Puljens forhistorie er en folketingsdebat i 2004, hvor det efterfølgende blev besluttet at styrke den danske indsats inden for hiv/aids-bekæmpelse og afsætte 25 millioner kroner om året til nye, innovative hiv/aids-indsatser gennem danske NGO'er. Danida modtog ti ansøgninger, og de fire indstillede projekter blev tiltrådt af Styrelsen.

De særlige puljer har baggrund i et politisk ønske om at gøre en særlig og synlig indsats inden for et bestemt område. Eksempelvis hiv/aids og terrorbekæmpelse. Et helt legitimt ønske, da politikere jo er sat her på jorden for at gøre en forskel. Men de mange mindre projekter gør ikke bistandsadministrationen enklere. Fra puljerne løber danske bistandskroner i mange små bække i en række lande i Afrika, Asien og Latinamerika. Bækkene kan give liv til udtørret land, men kontrasten er markant til de få store floder af sektorbistand i Danidas 15 programsamarbejdslande.

Verdens blinde vinkel

Det er rent lotteri, der afgør hvilke katastrofer, der får verdenssamfundets opmærksomhed. Og det har konsekvenser for FN's muligheder for at gribe ind, pointerer organisationens vice-generalsekretær under et besøg i København.

Af Sine Schack Vestergaard

Lige så hurtigt verden reagerede, da tsunamien skyllede ind over Sydøstasien, lige så langsomt reagerede den, da bevæbnede militser myrdede og fordrev tusindvis af fattige sudanese fra Darfur. Det er FN's vice-generalsekretær for humanitær bistand, Jan Egeland, der står bag den konstatering. Efter hans mening peger det seneste års begivenheder på, hvad der skal til for at en humanitær katastrofe får verdensomspændende opmærksomhed.

- Ved store naturkatastrofer reagerer verden. Det så vi i forbindelse med tsunamien og også for et år siden ved jordskælvet i den iranske by Bam. Verden reagerede også, men for sent, på Darfur, siger Egeland til Udvikling.

- For mig at se er det et lotteri, det her. Hver eneste aften deltager tusindvis af fattige i et lotteri, og det er vores opmærksomhed, de vinder eller taber og dermed også vores penge, siger den norske vice-generalsekretær.

En politisk løsning

Det har været hårdt arbejde at få Darfur-konflikten på FN's dagsorden. Et arbejde, der netop har resulteret i, at Sikkerhedsrådet har fordømt brud på våbenhvilen og truet med at retsforfølge krigsforbrydere. Ifølge Jan Egeland er internationalt pres på parterne i en konflikt nødvendigt, og humanitær bistand alene er ikke nok.

- Vi har fået opbygget en stor kapacitet i Darfur med 9.000 hjælpearbejdere, og dødeligheden er gået ned i flygtningelejrene. Men alligevel er jeg pessimist for øjeblikket, for jeg føler, at det bliver farligere og farligere at drive arbejdet, siger Egeland.

- Der er brug for en bred alliance af nationer, der kan lægge pres på parterne. Det her er en politisk katastrofe, ikke en naturkatastrofe. Jeg håber, at Danmark vil være blandt de hårde i Sikkerhedsrådet og kræve økonomiske sanktioner, siger han med henvisning til både regering, oprørsgrupper og militser, siger han.

Opmærksomhed er afgørende

- Men når nu det internationale samfund har fået øjnene op og tegnebogen frem til fordel for Sudan, er der så andre konflikter, der er kommet til at stå i skyggen?

- Det østlige Congo er verdens værste katastrofeområde. Ingen steder i verden dør så mange mennesker – 1.000 - hver dag. Guinea i Vestafrika er i fare for at gå fuldstændig op i samlingerne og kan blive et nyt katastrofeområde, hvis vi ikke reagerer. Uden for Afrika kan Nepal eksplodere, hvis ikke parterne på en robust måde bliver bragt til forhandlingsbordet. Og endelig har vi Den Centralafrikanske Republik, der er verdens mest glemte katastrofe. Der er mange tidlige varslings signaler, som bliver sendt ud, og nogle gange reagerer verden, andre gange ikke, siger han.

At verdens opmærksomhed har stor konkret betydning, er Den Centralafrikanske Republik et eksempel på: FN bad om 7,7 millioner dollars til humanitært arbejde. Organisationen fik kradset 2,2 millioner ind.

- Og det, vi fik, kom fra Sverige og Danmark, siger Egeland.

- Når der kommer stor opmærksomhed på en naturkatastrofe som tsunamien, er der så en fare for, at de glemte konflikter kommer til at betale i form af mindre hjælp?

- Nej, jeg håber snarere på det omvendte. Alle donorerne har sagt, at pengene til tsunami-ofrene er ekstra penge, og mange nye donorer er kommet på banen. Faktisk har 80 lande givet hjælp. Vi håber, at vi kan få dem til at interessere sig for de glemte katastrofer nu, siger Jan Egeland.

*Sine Schack Vestergaard er journalistpraktikant i Udenrigsministeriets Kommunikationsenhed.
sinves@um.dk*

I Asien-indsamlingens skygge

Centralafrikanske Republik

Landet er præget af vold og kampe mellem lokale oprørsgrupper. Ud over de politiske konflikter, der har sendt tusindvis på flugt, blev landet sidste år ramt af en særlig hårdt for polio og oversvømmelser – blandt andet.

Darfur (Sudan)

Flere end en million er internt fordrevet, mens over 110.000 er flygtet til nabolandet Tchad.

Den Demokratiske Republik Congo

De østlige dele af landet er plaget af etniske konflikter, der blandt andet involverer flygtninge fra Rwanda og Burundi. Urolighederne, som nedbrænding af landsbyer, mord og bortførelser, er fortsat til trods for en fredsftale fra 2002, der deler magten mellem forskellige etniske grupper.

Guinea

Uroligheder i nabolandene Liberia, Elfenbenskysten og Sierra Leone har ført flere hundrede tusinde flygtninge ind over grænserne, hvilket har ført til vold, plyndringer, kvindehandel og etniske konflikter i landets sydlige region.

Nepal

Et maoistisk oprør, der begyndte i 1996, er nu en reel trussel mod regimet. Kongen afsatte 1. februar i år regeringen, og leder nu selv landet, angiveligt fordi han var utilfreds med, at regeringschefen ikke kunne slå oprøret ned.

Kilder: www.irinnews.org og CIA World Factbook

Kilder: www.u-landsnyt.dk

www.unicef.org

Ny UNICEF-chef uklar om prævention

Ikke relevant for UNICEF at beskæftige sig med reproduktiv sundhed, siger UNICEF's kommende direktør.

Af Sine Schack Vestergaard

FN's Børnefond (UNICEF) får den 1. maj i år en ny chef, og allerede nu har amerikaneren Ann Veneman lagt sig ud med organisationens politik. Efter sin udnævnelse i januar sagde hun, at det ikke er relevant for UNICEF at beskæftige sig med reproduktiv sundhed, det vil sige spørgsmål om prævention og familieplanlægning. Veneman er tidligere landbrugsminister i præsident Bush' regering.

UNICEF's primære formål er at hjælpe børn og unge. Derfor arbejder organisationen for at fremme prævention, så kvinderne kan planlægge et vist tidsrum mellem fødsler og undgå at blive smittet med hiv. Og ifølge vicegeneralsekretær i UNICEF Danmark, Hanne Rasmussen, bliver der ikke lavet om på det.

- UNICEF's arbejde er fokuseret på at holde kvinder i den fødedygtige alder sunde, og det bliver ikke ændret, siger hun.

Anti-præventions-grupper i Venemans hjemland nærer derimod håb om, at UNICEF vil ændre politik og fokusere på vaccinationer og ernæring frem for seksualoplysning, der "fremmer promiskuøs adfærd".

Hanne Rasmussen mener dog ikke, at anti-præventions-grupperne har grund til at være for optimistiske:

- Det er klart, at UNICEF's øverste direktør har indflydelse på organisationens politik. Men hendes væsentligste opgave er altså at gennemføre de politikker og programmer, som UNICEF's bestyrelse har vedtaget, og her står det klart, at UNICEF arbejder for sundhed for kvinder, siger hun.

UNICEF's bestyrelse består af repræsentanter for regeringer verden over, blandt andet er den danske regering repræsenteret.

- I øvrigt mener vi i UNICEF Danmark, at Ann Veneman skal have tid til at sætte sig ind i organisationens arbejde, før vi opfatter det her som hendes officielle holdning, siger Hanne Rasmussen.

DANMARK HJEMKALDER SIN REPRÆSENTATIONSCHEF FRA NEPAL

Situationen i Nepal er fortsat kritisk. Nepals Kong Gyanendra annoncerede den 1. februar 2005, at den nepalesiske koalitionsregering og premierministeren var afskediget, og at kongen ville overtage regeringsmagten i en periode. Kongen erklærede samtidig national undtagelsesstilstand. EU har udtrykt bekymring over situationen og opfordret til genindførelse af en bredt baseret regering. EU har med dags virkning hjemkaldt repræsentationschefer til konsultationer. Det drejer sig om Frankrig, Storbritannien, Tyskland og Danmark. Endvidere er den norske ambassadør hjemkaldt. Fra dansk side er chargé d'affaires, ministerråd Gert Meinecke hjemkaldt.

Danidas Råd og Styrelse – nu én formand

Professor, dr.phil. Holger Bernt Hansen sidder fortsat for bordenden i Danidas Styrelse – det er dem der i praksis godkender bevillinger - og er desuden nyudnævnt formand for Rådet for Internationalt Udviklingssamarbejde.

Af Julie Grothen

Holger Bernt Hansen har længe været en central person i det danske bistandsmiljø. Siden 1996 har professoren fra Afrikastudier været formand for Danidas Styrelse og er nu også udpeget som formand for Rådet. I en pressemeddelelse om udnævnelsen skriver udviklingsminister Bertel Haarder (V): "I forbindelse med udnævnelsen af Styrelsen og Rådet for Internationalt Udviklingssamarbejde har jeg overvejet nødvendigheden af både en Styrelse og et Råd for Internationalt Udviklingssamarbejde. Som en passende forenkling mener jeg, at Styrelsens formand også bør være formand for Rådet, hvilket tillige vil skabe en bedre sammenhæng mellem Styrelse og Råd."

Elsebeth Krogh, der frem til årsskiftet var medlem af Styrelsen for Folkekirkens Nødhjælp, kan godt se værdien af at give den samme mand de to kasketter på.

- Jeg synes, Rådets gennemslagskraft skal styrkes. Og måske er en af løsningerne at have samme formand, siger Elsebeth Krogh, der i dag er seniorkonsulent hos Cowi.

Rådet er tidligere blevet kritiseret for at være uden reel indflydelse blandt andet i sidste års oktoberudgave af Udvikling. Det er meningen, at Rådet skal være en slags tænketank med folkelig forankring, som kan rådgive Styrelsen, men om virkeligheden lever op til den hensigt, såde flere af de daværende rådsmedlemmer tvivl om. Blandt symptomerne på Rådets tilstand har været det ringe fremmøde blandt de omtrent 50 medlemmer, der typisk indkaldes to til tre gange om året. Den tendens håber Holger Bernt Hansen at kunne komme til livs ved at invitere internationale eksperter og fokusere på de emner, der er aktuelle i den løbende bistandsdebat for at lokke medlemmerne til flere møder.

- Tidligere svævede rådsformandsrollen måske lidt frit i systemet, men når man også er styrelsesformand, skulle man gerne være på forkant, fordi man har det aktuelle, konkrete kendskab til, hvad der rører sig, siger Holger Bernt Hansen.

Og det tidligere styrelsesmedlem Elsebeth Krogh har også tiltro til, at han er den rette mand til at styrke Rådet.

Til gengæld mener hun, at der er sket en svækkelse af NGO-miljøet i Styrelsen.

I den nye sammensætning er der nemlig kun to reelle NGO'er tilbage blandt medlemmerne, nemlig Verdensnaturfonden WWF og Dansk Røde Kors.

- Vi har jo som NGO'er været sektorens talerør eller vagthund. Nu er der mindre indflydelse, der kan sikre, at man respekterer mangfoldigheden hos NGO'erne, ikke overdænger dem med bureaukratiske krav, og at man respekterer den folkelige forankring, siger Elsebeth Krogh.

Holger Bernt Hansen er ikke enig i denne kritik. Den nye Styrelse er godt afbalanceret, mener han, og så har han en besked til NGO'erne:

- NGO'erne har ikke patent på folkelig forankring. Vi andre kan jo også godt have et vist kendskab til, hvad baglandet mener, siger Holger Bernt Hansen.

Den nye styrelse

Pr. 1. januar 2005

Professor, dr.phil.

Holger Bernt Hansen (formand)

Københavns Universitet

Direktør

Jørgen K. Hansen

Dansk Industri

Administrerende direktør

Klaus Aa. Bustrup

Landbrugsraadet

Generalsekretær

Kim Carstensen

WWF Verdensnaturfonden

LO-sekretær

Marie-Louise Knuppert

LO

Professor

Henrik Secher Marcussen

Roskilde Universitetscenter

Afdelingschef

John Aagaard (nyudnævnt)

Håndværksrådet

International chef

Anders Ladekarl (nyudnævnt)

Dansk Røde Kors

Professor

Ebba Holme Hansen (nyudnævnt)

Danmarks Farmaceutiske

Universitet

Ved redaktionens slutning var Rådets nye sammensætning på grund af folketingsvalget endnu ikke offentliggjort.

Julie Grothen er journalistpraktikant i Udenrigsministeriets Kommunikationsenhed. julgro@um.dk

Robin Hood-projektet er afløst

Bertel Haarder har sat en stopper for en planlagt omfordeling af penge fra store til små NGO'er. Sheriffen af Nottingham har sejret!

Af Poul Kjar

Integrationsminister og udviklingsminister Bertel Haarder (V) besluttede i december 2004, at bevillingerne til de store danske NGO'er ikke som planlagt skulle reduceres med fem procent på finansloven for 2006. Ifølge Bertel Haarder er der ikke grund til at skære yderligere i de store organisationer, der gør et godt stykke arbejde.

Regeringens hensigt med at reducere de store NGO'ers støtte har i bedste Robin Hood-stil været at omfordele pengene til mindre NGO'er og dermed styrke den folkelige forankring.

- Begrundelsen for omfordelingen af pengene har hele tiden været forkert. Vi har ikke set nogle beviser på, at de små er bedre forankret end de store, siger politisk medarbejder i Folkekirkens Nødhjælp, Rasmus Helveg Petersen, der naturligvis er meget tilfreds med Bertel Haarders beslutning. Den samme melding kommer ikke overraskende fra U-landsforeningen Ibis' generalsekretær Vagn Berthelsen. Han siger:

- Der er brug for både små og store organisationer i det samlede u-landsbillede, og der er tale om to forskellige former for folkelig forankring. De små organisationer har ofte et stærkt netværk omkring deres arbejde, mens de store kan aktivere bredere kredse på nationalt plan.

- Men hvordan kan man som u-landsperson gå ind for 'en omvendt Robin Hood'?

- Jeg tror ikke, at de små bliver beskåret – mon ikke at ministeren finder pengene. I den store sammenhæng drejer det sig jo ikke om særligt mange penge, svarer Vagn Berthelsen, der nu slipper for at skulle finde endnu en besparelse på seks millioner kroner i sin organisation.

Om han får ret i sin profeti vil afhænge af, hvordan finanslovsforhandlingerne senere på året falder ud. Men indtil videre er forventningen i Udenrigsministeriet, at de mindre organisationers støtteværdige projekter vil kunne blive finansieret.

De store danske NGO'er, Folkekirkens Nødhjælp, Dansk Røde Kors, Ibis, Red Barnet, Care Danmark samt MS, blev allerede i 2002 skåret med 10 procent som en del af VK- regeringens generelle besparelse på u-landsbistanden; fem procent i 2003 som en del af Robin Hood-projektet, og organisationerne havde altså udsigt til at blive yderligere beskåret med fem procent (20 millioner kroner samlet set) i 2006.

Nedskæringerne i organisationernes rammebevilling (flerårige aftaler om statstilskud, red.) og kravene om større selvfinansiering har betydet, at de i højere grad søger finansiering andre steder end gennem Danidas rammebevilling.

23 procent af u-landsorganisationen Ibis' samlede indtægter i 2004 kom fra andre finansieringskilder, og målsætningen er, at halvdelen af indtægterne i fremtiden skal komme fra enkeltbevillinger til blandt andet Danida-støttede allianceprogrammer med mindre NGO'er, andre donorer og egne midler i form af medlemskontingenter og andre indtægter.

I Folkekirkens Nødhjælp er man nået ned under 50 procent finansiering fra Danida.

Carl Bro løber med Danida-guldet

Konsulentvirksomheden Carl Bro var det firma, der sidste år fik kontrakter med Danida for flest penge.

Ud af 20 Danida-kontrakter vandt Carl Bro de fire til en værdi af i alt 40,5 millioner kroner.

COWI, der er Carls Bros største rival, fik også fire kontrakter, men kun til en værdi af knap 28 millioner.

Carl Bros internationale direktør Nils Ørskov Kristiansen vurderer over for nyhedsbrevet Development Today, at fremgangen især skyldes, at virksomheden har et stærkt lokalt forankret datterselskab i Vietnam, hvor to af de fire Danida-kontrakter er indgået.

De fleste af Danidas konsulent-opgaver går fortsat til danske firmaer, men fjorten udenlandske selskaber bød dog ind sidste år. Tre af dem endte med en kontrakt i hånden.

/ssv

Bistand til Kosovo :

Hurtig og effektiv, men for kortsigtet

Danmarks humanitære bistand og genopbygningshjælp i Kosovo er netop blevet evalueret. Hvad kan genopbygningsarbejdet efter flodbølgekatastrofen i Asien lære af evalueringens gode råd og kritiske bemærkninger?

Af Kalika Bro-Jørgensen og Bo Simonsen

Når katastrofen for alvor rammer, kan politikernes iver efter at vise handlekraft og markere Danmark i det store kaos af internationale medspillere let lede til at prioritere hurtige og synlige resultater på bekostning af den langsigtede indsats. Det viser nogle af de mere kradse konklusioner i en ny uafhængig evaluering af Danmarks indsats i Kosovo.

Aldrig før har det officielle Danmark været så gavmild med humanitær bistand og genopbygningshjælp, som under Kosovo-konflikten. Knap halvanden milliard kroner blev bevilliget i perioden 1999-2003 alene gennem Udenrigsministeriet – og landsdækkende indsamlinger supplerede med rekordstore beløb.

Udenrigsministeriets indsats er blevet evalueret af firmaet T&B Consult med et hold internationale eksperter. Rapporten roser Udenrigsministeriet for en omfattende, hurtig og effektiv indsats, der i høj grad var med til at begrænse de menneskelige lidelser i den første kritiske fase. Indsatsen på kort sigt har med andre ord været dygtigt og effektivt udført. Også genopbygningshjælpen til minerydning, genopbygning af huse, uddannelse og affaldshåndtering får flotte karakterer i evalueringsrapporten. Men så til de kritiske bemærkninger. Evalueringens hovedkritikpunkt er, at man ikke fulgte den af Folketinget vedtagne handlingsplan, som evalueringsrapporten roser som værende relevant, grundig, forudseende og letforståelig.

Handlingsplanen fastslog blandt andet – på baggrund af en dansk forundersøgelse fra 1999 – at Kosovo var i fare for at få mere støtte, end landet kunne håndtere, og foreslog derfor at fordele den danske støtte over ti år. Men i stedet blev 75 procent af pengene brugt de første 19 måneder, og kun to procent i 2003.

Evalueringen kritiserer også Udenrigsministeriet for at have fokuseret for meget på hurtige, demonstrative og synlige resultater, hvilket førte til at den danske bistand blev domineret (70 procent) af danske nødhjælpsorganisationer.

- Flere fordele kunne have været opnået, hvis man i stedet havde valgt at tildele større bevillinger gennem strategiske internationale partnere, skriver evalueringsrapporten.

Dertil kommer, at Udenrigsministeriet angiveligt afsatte utilstrækkeligt med personaleressourcer.

- Den danske indsats var afhængig af en gruppe af engagerede embedskvinder og –mænd, som i lange perioder arbejdede under et enormt tids- og forventningspres på permanent overtid og med betydelige personlige omkostninger, skriver evalueringsrapporten, og fortsætter:

- Det var almindeligt, at det humanitære kontor end ikke havde ressourcer til at gennemlæse projekt- og undersøgelsesrapporterne.

Udenrigsministeriet kritiseres endvidere for at have en 'meget begrænset humanitær ekspertise', hvilket medførte en udbredt afhængighed af eksterne konsulenter på ledelsesplan. Rapporten fastslår, at hele personaleproblematikken var medvirkende årsag til uoverensstemmelserne mellem det politiske, strategiske og operationelle niveau i Kosovo.

Udenrigsministeriets kommentarer er taget med i evalueringsrapporten. Ministeriet skriver bl.a., at "... erfaringerne fra Kosovo i mellemtiden i alt væsentlighed (er) blevet integreret i Danmarks internationale humanitære arbejde. Den samlede danske kapacitet til at håndtere humanitære kriser er styrket betydeligt".

Fra flygtninge i Kosovo til flodbølge i Asien

Udenrigsministeriets humanitære hjælpeaktion efter tsunamien i Asien er den største siden Kosovo. Hvordan har erfaringerne fra Kosovo kunne bruges i håndteringen af nød- og genopbygningsindsatsen efter flodbølgen? Udvikling har talt med Jan Top Christensen, chef for Udenrigsministeriets kontor for Humanitær Bistand og NGO-Samarbejde.

- Har I brugt evalueringsrapportens konklusioner i planlægningen af indsatsen i Asien?

- Først af alt er det jo klart, at vi i Kosovo havde at gøre med en noget anden problemstilling end nu med tsunamien. Dengang var det jo, hvad vi kalder en kompliceret politisk konfliktsituation, hvor vi nu har at gøre med en naturkatastrofe. Så man kan ikke sige, at erfaringerne fra Kosovo kan bruges som en tjekliste i den aktuelle situation.

- Men nogle af de mere generelle observationer – som eksempelvis tidshorisonten for bistanden – er vel også relevante i Asien?

- Jo, det er klart. Men det gælder al bistand. Og i den aktuelle situation har vi jo fordelt bevillingerne med 200 millioner kroner til umiddelbar nødhjælp og 220 millioner til genopbygning og miljøbistand.

- Rapporten kritiserer også Udenrigsministeriet for manglende koordination med internationale organisationer.

- Vi har haft stor glæde af vores nære forhold til de danske NGO'er. Dagen efter katastrofen, den 27. december, var vi i telefonisk kontakt med en række NGO'er, der allerede var tilstede i de berørte områder. Vi gav straks grønt lys til, at de påbegyndte indsatser inden for vores bevillingsramme. Tilbage meldingerne har været positive og understreget, at NGO'ernes opfattelse er, at vi har været fleksible og ubureaukratiske. Efterfølgende har vi kanaliseret halvdelen af vores bevillinger via FN – så snart de kom på omgangshøjde med situationen. Det er både mobilhospitalet og Herkules-flyet gode eksempler på.

- Og så vil jeg gerne lige tilføje, at jeg synes, evalueringsrapportens kritik er for billig. Det skal understreges, at jeg ikke selv var ansvarlig for Kosovo. Men jeg ved, at det simpelthen ikke var muligt at arbejde sammen med FN – de var ganske enkelt ikke på omgangshøjde med situationen. Og det inddrømmer FN også selv, slutter Jan Top.

Evalueringen og et dansk resumé kan læses og bestilles på Evalueringskontorets hjemmeside www.evaluering.dk.

Udvikling kortlægger Danidas nødhjælp til Sydøstasien

Sådan fordeles pengene

Den danske nødhjælp og genopbygningsbistand til katastrofeområderne i Sydøstasien er hovedsageligt rettet mod Indonesien og Sri Lanka. Den danske regering har i alt afsat 420 millioner kroner, hvoraf 200 millioner kroner går til direkte nødhjælp. Hjælpen til de enkelte lande ydes gennem danske nødhjælpsorganisationer, lokale NGO'er og Beredskabsstyrelsen og gennem FN-organisationer, der selv står for at fordele nødhjælpen mellem de berørte områder.

Den danske genopbygningsbistand på 100 millioner kroner går hovedsageligt til genopbygning af vand og sanitet, og derudover er det vedtaget at fremrykke og omlægge 120 millioner kroner af den særlige miljøbistand til henholdsvis Indonesien og Thailand.

Oversigten viser fordelingen af den danske nødhjælp på 200 millioner. (Her fremgår ikke 8 millioner kroner til Forsvarsministeriets Hercules fly.)

Indien

De indiske myndigheder har meddelt, at der ikke er behov for udenlandsk bistand som følge af flodbølgen, men opfordrer i stedet til, at man hjælper mere nødlidende lande. Indien har selv bidraget med 23 millioner dollars til nødhjælps- og genopbygningsarbejde i Sri Lanka og Maldiverne. Den danske ambassade i New Delhi har dog ydet 600.000 kroner til akutte nødhjælpsindsatser blandt fiskerfamilier ved Chennai, Trankebar og i Taramgabadi-området i det sydøstlige Indien.

Sri Lanka

Beredskabsstyrelsen, 14 millioner kroner:

Sender 39 vandrensningsanlæg, 40 drikkevandscontainere, medicin og materiel fra FN's Børnefond UNICEF til Colombo.

FN's Flygtningehøjkommissariat (UNHCR),

10 millioner kroner:

Fordeling af telte, tæpper m.v.

Dansk Røde Kors, 8 millioner kroner:

Uddeling af fødevarer og nødhjælpsartikler, byggematerialer til akut genopførelse af boliger, skoler og hospitaler, sikring af rent drikkevand og sanitet, behandling af malaria og diarré samt støtte til traumebehandling.

Folkekirkens Nødhjælp, 8 millioner kroner:

Uddeling af fødevarer, drikkevand, tæpper og køkkengrej til 200.000 mennesker. Efter den akutte nødhjælpsfase vil indsatsen blive rettet mod rehabilitering af infrastruktur.

Dansk Flygtningehjælp, 6 millioner kroner:

Uddeling af drikkevand, mad, tøj og andre fornødenheder, rydning af veje og genopbygning af småbroer og vejdræn. Hertil kommer direkte bistand til enkelte hushold, vand og sanitet, samt støtte til indkomstskabende aktiviteter. På længere sigt vil støtten videreføres i et program for rehabilitering af bæredygtige levevilkår for internt fordrevne i Sri Lanka.

Den danske repræsentation i Colombo,

5 millioner kroner:

Nødhjælpsindsatser gennem lokale srilankanske NGO'er. Indsatserne søges spredt i de berørte områder og omfatter fordeling af fødevarer, drikkevand, køkkengrej, tøj og redskaber.

Red Barnet, 5 millioner kroner:

Fordeling af fødevarer, vandrensningstabletter, husholdningsudstyr og oprettelse af husly. Hertil kommer genforening af børn med deres familier og tiltag, der skal forhindre, at børn og unge kommer yderligere til skade eller forulempes.

ASF Dansk Folkehjælp, 3 millioner kroner

IAS, 1 million kroner

Rotary Danmark, 0,5 millioner kroner

Maldiverne

Der er udsendt en katastrofeekspert fra Beredskabsstyrelsen for at vurdere det konkrete behov for international hjælp.

Indonesien

Beredskabsstyrelsen, 32 millioner kroner:

Etablering af et mobilhospital i Aceh-provinsen og udsendelse af personale på i alt 25 personer. Indsatsen omfatter udsendelse af medarbejdere fra Beredskabsstyrelsen, kommunikationsudstyr, vandrensningsanlæg, køretøjer og kontorfaciliteter til cirka 80 medarbejdere. Støtte til et FN-krisestyringscenter, der varetager koordinering af international nødhjælp i Aceh-provinsen.

FN's Verdenssundhedsorganisation (WHO),
13 millioner kroner:

Støtte til sundhedsvæsenet i Aceh-provinsen. Overvågning, varsling og kampagner vedrørende aktuelle sundhedsrisici, vurdering af de omfattende skader på sundhedsfaciliteter, etapevis genopretning af sundhedssystemet og etablering af sundhedsfaciliteter. Støtten omfatter endvidere genopretning af drikkevands- og sanitetsforsyning.

Dansk Røde Kors, 12 millioner kroner:

Uddeling af fødevarer, genetablering af rent drikkevand og sanitet, behandling af malaria og diarré, byggematerialer til akut genopførelse af boliger, hospitaler, skoler og traumebehandling.

Internationale Røde Kors Komité (ICRC),
10 millioner kroner:

Nødhjælp til den hårdest ramte del af befolkningen i Aceh-provinsen. Rent vand og sanitet, husholdningsartikler, husly og sundhedspleje, herunder etablering af et felthospital i Banda Aceh by. Støtten omfatter endvidere sporing af bortkomne familiemedlemmer og etablering af kommunikation.

Adventistkirken i Danmark, 5 millioner kroner:

Oprettelse af lejre for hjemløse, uddeling af rent drikkevand, mælkepulver og medicin i og omkring byen Meulaboh på Sumatras vestkyst.

Ambassaden i Jakarta, 0,6 millioner kroner:

Støtte til Indonesisk Røde Kors, der anvendes til nødhjælpsarbejde i byen Aceh og det nordlige Sumatra.

Dansk Bilharziose Laboratorium,
0,5 millioner kroner.

Bangladesh

Har ikke anmodet om international hjælp som følge af flodbølgen.

Burma

Har ikke anmodet om international hjælp som følge af flodbølgen.

Thailand

Danmark har på nuværende tidspunkt ikke ydet humanitær bistand til Thailand. Inden tsunamien forberedte Danmark en bevilling på 50 millioner kroner af den særlige miljøbistandspulje til byudvikling i Thailand. Fra dansk side har man nu åbnet op for, at 20 millioner kroner vil kunne omdefineres til hurtige indsatser i katastrofeområdet indenfor byudvikling eller miljø.

Malaysia

Danmark har ikke ydet støtte til nødhjælpsindsatser som følge af flodbølgen.

FN's Børnefond (UNICEF), 25 millioner kroner:

Størstedelen af bidraget anvendes i Indonesien og Sri Lanka. UNICEFs arbejde er normalt rettet mod børn og mødre, men i katastrofesituationen modtager alle befolkningsgrupper hjælp. Indsatsen omfatter sundhedsarbejde, ernæring, genetablering af vand og sanitet, beskyttelse af børn og støtte til kommunikation og logistik.

FN's Fødevarerprogram (WFP), 25 millioner kroner:

Indsatsen omfatter hurtig tilvejebringelse og uddeling af fødevarer for at afhjælpe den mest umiddelbare nød, dels støtte til genopbygningsindsatser i form af programmer, hvor den udsatte befolkning stiller deres arbejdskraft til rådighed mod fødevarer eller kontanter.

FN's Kontor for Koordinering af Humanitær Bistand (OCHA), 5 millioner kroner:

Støtte til organisations arbejde med indsamling af data til FN's appel om donorstøtte og OCHA's koordinationsopgaver i de berørte lande.

Så rent vand har de aldrig drukket før!

Den danske stats nødhjælp til det tsunami-ramte Sri Lanka handler blandt andet om at skaffe rent vand til tusindvis af hjemløse. Udvikling har fulgt vandfolkene på nærmeste hold.

Tekst og fotos: Poul Kjar, Sri Lanka

"Bang!", siger det, da ét af de danske vandrensningsanlæg rammer den srilankanske asfalt. Svinget er blevet for skarpt.

Supervisor Poul Erik Andersen fra MT Højgaard's kontor på Sri Lanka, der helt gratis har stillet sig til rådighed for den danske nødhjælpsmission, og montør Jens Skovgaard fra firmaet HoH Vand og Miljø, der har leveret vandrensningsanlæggene, stopper bilen og får baksæt anlægget, der tilsyneladende har overlevet med et par ydre knubs, tilbage på ladet.

- Den havde sgu mere topvægt, end jeg havde regnet med, siger Poul Erik Andersen.
- Ja, den var ikke god, gnækker Jens Skovgaard, og så fortsætter de to mænd til Kadolgalla-templet, hvor et par hundrede hjemløse srilankanere er blevet indlogeret efter tsunamien skånselsløse hærgen. De fleste er fattige fiskere eller ansatte i turistindustrien, der indtil den 26. december var en blomstrende forretning ikke mindst ved byen Matara i det sydlige Sri Lanka. Tsunamien har alene i Sri Lanka kostet omkring 40.000 mennesker livet og gjort en halv million hjemløse.

Der er ikke tid til at klynke over biluheldet, som er en af mange småsten på vejen for at skaffe rent drikkevand til det katastroferamte land. De to usentimentale herrer er heller ikke uddannet i rundbordssnak og gruppeevaluering, men i teknik og maskiner. Ved templets brønd skal de i gang med at installere vandrensningsanlæggene, en pumpe og en generator til at forsyne det hele med strøm.

Forinden har civilingeniør Jan Møller Hansen fra Bistandsfaglig Tjeneste (BFT) i Danida og Henning Jensen, kolonnechef for Beredskabsstyrelsen Sydjylland, der i samarbejde med Forsvaret står for nødhjælpsindsatsen i Sri Lanka, holdt møde med chefen for Mataras lokale vandmyndigheder om distriktets behov for vandrensning.

Mr. Sunivan er en lille tynd mand med store briller, der gemmer sig bag store papirstakke. Telefonerne ringer i ét væk, men han lytter intenst til Jan Møller Hansen fra Danida, der fortæller, at Danmark på anmodning fra den srilankanske regering har sendt to fly til Sri Lanka med 39 vandrensningsanlæg.

Danskerne vil tilbyde Matara-distriktet 11 af disse vandrensningsanlæg.

- Anlæggene kan aflaste mine folk, der kører vand i tankbiler ud til flygtningelejrene, siger Mr. Sunivan og fremviser en liste over de steder, hvor der er størst behov for vandrensning. Det bliver besluttet at starte ved Kadolgalla-templet.

Jan Møller Hansen og Henning Jensen er positivt overraskede. Delegationen har haft problemer med de lokale vandmyndigheder langs østkysten, hvor ti soldater fra det danske forsvar og fire mand fra Beredskabsstyrelsen er i færd med at opstille vandrensningsanlæg og oplære lokale i brug og vedligeholdelse.

Det vender vi tilbage til.

Tropisk regnvejr, det manglede bare

Ved templet skrider installeringen af vandrensningsanlæggene frem. En stor gruppe flygtninge følger interesserede med i arbejdet, og Jens Skovgaard og Poul Erik Andersen bliver assisteret af to folk fra de lokale vandmyndigheder, der skal lære at betjene og vedligeholde anlægget.

Jens Skovgaard brokker sig over, at flygtningelejrens teenagedrenge står nede i den åbne brønd og bruger løs af det kostbare vand, der løber ud i jorden. Han får endnu mere at ærgre sig over, da det kort efter begynder at regne. I første omgang ignoreres regnen, og arbejdet fortsættes.

- De kan da ikke lime tingene sammen i regnvejr, knurrer han lidt senere, da en af de lokale hjælpere er ved at montere PVC-rør fra anlæggene til aftapningstanke.

- Jo, i Sri Lanka kan man alt, svarer Poul Erik Andersen, der kender til de lokale forhold.

Kort efter bliver regnvejret tropisk. Vandet står ned i tove. De to danske vandeksperter sætter sig ind i pickup'en, mens flygtningene løber ind under templets halvtag. En gruppe børn leger i regnen, og en buddhistisk munk i orange går rundt og smiler af hele situationen.

En kvinde med et sovende barn på armen får tårer i øjnene, da hun fortæller sin historie. Hun var på hospitalet med sin datter den 26. december om morgenen, resten af familien omkom. Et ældre ægtepar sidder på gulvet i templet. Kvinden er i gang med at koge ris over et lille gasblus. Manden kigger ud på den tropiske regn - og tre lastbiler fra den schweiziske regering, der i det samme ruller ind foran templet med gul-ternede madrasser, kopper, tallerkner etc.

Regnen holder op, og vandrensningsanlægget er tæt på at kunne levere rent vand til beboerne, men de danske vandeksperter mangler en sidste ting: Et forfilter.

Procesvand til den farmaceutiske industri

- Vores anlæg har jo aldrig været beregnet til at stå midt i regnskoven, siger Jens Skovgaard og hentyder til, at HoH's vandrensningsanlæg er beregnet til at lave procesvand, som er vand rensat for salt til den farmaceutiske industri, turistindustrien, bilvask etc. Uden forfilter vil anlægget lynhurtigt stoppe til, når man sender beskidt og mudret vand igennem.

Det er Beredskabsstyrelsen, der har stået for indkøb af udstyret, og Henning Jensen lægger ikke skjul på, at teknologien i anlæggene fra firmaet HoH Vand og Miljø ikke er helt tilpasset en katastrofesituation.

- Det skulle gå meget stærkt, og man har ikke kunne skaffe andre anlæg. Forsvarets anlæg passer bedre til felten, forklarer han.

Jan Møller Hansen fra Danida tilføjer:

- Efter omstændighederne har vi fået en fornuftig udnyttelse af anlæggene. Vi har fået afsat flere anlæg til landets hospitaler, hvor den avancerede teknologi og anvendelse virkelig kommer til sin ret.

To hospitaler på østkysten og en muslimsk pigeskole ved byen Nintavur har fået anlæg stillet til rådighed. Pigeskolen fungerer som erstatning for det rigtige hospital, der blev jævnet med jorden.

Tilmed har den danske delegation uddelt vacciner og dehydreringstabletter til hospitalerne.

Sri Lanka fungerer

Det akutte filterproblem bliver løst ved, at Poul Erik Andersen fra MT Højgaard trækker på sine lokale kontakter, der lover at skaffe filtre til den efterfølgende dag. Udover kyststrækningen, hvor alting er raseret et par hundrede meter ind i landet, fungerer det srilankanske samfund, og alt kan købes for penge.

- Jeg nægter at spise ris og curry, siger Jens Skovbjerg i bilen på vejen tilbage til gæstehuset, hvor vandeksperterne er indlogeret. Huset ligger på en lille bakke, cirka 500 meter fra kysten, og er helt uberørt af katastrofen.

- Hvad så med bøf bearnaise, svarer Poul Erik Andersen, og det griner de af, lige indtil værtinden serverer kylling, ris og curry – og som en formildende omstændighed, pottes frites.

Da morgendagens opgaver er fordelt, falder snakken på motorcykler, en lidenskab, der deles af vanddelegationens fire mandlige medlemmer.

Dagen efter har regeringen udsendt en meddelelse om, at landets skoler skal genåbnes inden for ti dage, og at alle flygtninge i templer, skoler og andre lokaliteter skal overflyttes til større lejre. Og så er vi tilbage ved problemerne med kommunikationen og koordineringen af nødhjælpen. For hvad sker nu med anlæggene ved Kadolgalla-templet? Bliver de overflødige, når stedet tømmes for flygtninge?

- De lokale myndigheder kan selv pille udstyret ned og stille det op igen. Og de vil altid kunne få gavn af stumperne - generatorer, pumper etc., svarer Henning Jensen. Og tilføjer:
- Men det har hele tiden været et problem at få koordineret indsatsen med myndighederne, og det har især været et stort problem på østkysten. Det har virket demotiverende for vores folk, der i starten slet ikke kunne finde afsætning til anlæggene.

Hvad var behovet?

Beredskabsstyrelsens - og resten af delegationens - frustration dækker ikke kun over den manglende koordination. Men handler også om, at den srilankanske regerings anmodning til Danmark og mange andre donorer om at levere vandrensning måske ikke helt har stået mål med de reelle behov.

Begrundelsen for at anmode Danmark om vandrensning, var frygten for udbrud af vandbårne sygdomme og epidemier, der ifølge de værste skrækscenarier kunne koste flere mennesker livet end selve flodbølgen.

- Jeg synes ikke, at man kan kritisere myndighederne for at have overreageret – situationen var helt uoverskuelig, flere hospitaler var sat ud af drift, og der var mangel på rent drikkevand i de første dage efter katastrofen. Og ved at levere rent drikkevand har vi netop forebygget eventuelle epidemier som kolera og dysenteri, siger Jan Møller Hansen fra Danida. Han tilføjer, at efter omstændighederne har samarbejdet mellem de lokale myndigheder og donorerne været fornuftigt.

Mr. Sunivan fra de lokale vandmyndigheder i Matara stiller i hvert fald ikke spørgsmålstegn ved nytten af de danske anlæg – selv om det akutte behov nu er dækket ind.

- Mine folk har lært at betjene anlæggene. De kommer også til at indgå i vores fremtidige kriseberedskab, og vi ser frem til at samarbejde med danskerne om genopbygningen af vores vandsystemer, siger han.

Ved templet kan den danske vandmission byde flygtningene på den første kop rene vand. Ingen tør dog tage imod, før Jan Møller Hansen vover pelsen og drikker løs.

Så rent vand har srilankanerne aldrig drukket før. Det kan den lokale laborant fra vandmyndighederne skrive under på. Havde det været til en industriel opvaskemaskine, var der ikke kommet en eneste kalkplet på glassene.

Civilt-militært samarbejde på Sri Lanka

Operation vanddunk

De danske soldater fra Jægerkorpsset måtte kæmpe med en mafiaagtig kommandant og blev afvist af Tysk Røde Kors - men derefter kom der gang i vandrensningen.

Af Poul Kjar, Sri Lanka

Ikke kun Danida leverede vandet efter tsunamien. Også ti ubevæbnede soldater fra det danske forsvar deltog i det humanitære hjælpearbejde i Sri Lanka.

Soldaterne - heraf fire fra Jægerkorpsset og resten fra Hærens Logistiskole, Ingeniørregimentet og Flyvevåbnet – har slået teltlejr med feltsejle, frysetørret mad, norske økotoiletter etc. i tre forskellige byer i Ampara-distriktet på østkysten. Et af de værst ramte områder, hvor flere end 10.000 mennesker er omkommet, og over 100.000 er blevet hjemløse.

De renser vand fra søer og brønde med forsvarrets egne anlæg og leverer det til folk i flygtningelejre, og hvem der ellers kommer forbi deres forlægninger. Men det har ikke været uden problemer.

Lagunen, der er områdets mest oplagte vandressource, er blå og fuld af frisk vand. Men folk vil ikke drikke det. Hver dag dukker nemlig nye lig op. Og her tre uger efter flodbølgen, da Udvikling besøger lejren, vil befolkningen heller ikke drikke rensset havvand, endsige nærme sig det hav, der har smadret deres tilværelse.

På tigernes dødsliste

Den danske soldaterdeling ved byen Komari – der blev skyllet helt væk af flodbølgen – bliver ved ankomsten mødt af en ifølge soldaterne mafiaagtig kommandant – fra det srilankanske politis Special Task Force.

- Kommandanten forlangte, at vores generator, der leverer strøm til rensningsanlægget, blev opstillet i hans militærforlægning. Men det skulle han overhovedet ikke bestemme, fastslår oversergent Claus Larsen.

Kommandanten i Komari er heller ikke særlig behjælpelig med at levere diesel til de danske soldater, selv om han angiveligt har rigeligt til sine egne køretøjer, der patruljerer i området. Området er tamilsk domineret, og der hersker ifølge de danske soldater en spændt stemning.

- Kommandanten sagde, at han var på tigernes dødsliste, og at han havde slået mange af dem ihjel, fortæller en af de menige soldater.

Røde Kors sagde nej

Forsvarets to andre lejre ved byerne Pottuvil og Tirrukkovil har til gengæld et fint samarbejde med de lokale kommandanter fra Special Task Force – men de har vanskeligt ved at få vandet transporteret ud til de nødstedte.

I Tirrukkovil får soldaterne fat i en traktor med lad, som de kan bruge til transport. Soldaterne assisteres af Special Task Force-folkene under alle transporterne, mens de tamilske hjælpeorganisationer står for koordinering af nødhjælpsarbejdet i lejrene.

I Pottuvil anmoder de danske soldater Tysk Røde Kors om at låne drikkedunke, som flygtningene kan bruge til at transportere vandet. Men Røde Kors afslår med henvisning til deres princip om ikke at samarbejde med soldater i uniform. I stedet skaffer soldaterne vanddunke ad andre kanaler.

- Vi har jo en fælles sag om at hjælpe de her mennesker, siger oversergent Claus Larsen om episoden med Røde Kors.

Foruden forsvarrets tre delinger har fire mand fra Beredskabsstyrelsen opstillet vandrensningsanlæg og generatorer langs østkysten. Beredskabsstyrelsens folk har ikke problemer med at samarbejde med forsåret i en katastrofesituation. Men da de samles med soldaterne, og overkonstabel Michael Nielsen fra Jægerkorpsen siger, at han havde følt sig mere sikker med en pistol i bæltet – og i øvrigt bakkes op af de andre soldater – fastslår Beredskabsstyrelsen:

- Så bliver det uden os. Det strider mod vores humanitære principper. Når man bærer våben, udgør man også et mål.

Således kommer de folkeretlige og principielle problemstillinger omkring civil-militært samarbejde i en katastrofesituation på bordet under kokospalmerne i Sri Lanka.

Freden og flodbølgen

De nordiske våbenhvileobservatører i Sri Lanka overlevede flodbølgen – men spørgsmålet er, om flodbølgen smadrede mulighederne for fred.

Tekst og foto: Poul Kjar, Sri Lanka

Søndag den 26. december 2004, kl. 9.30.

Lis Hansen er på vej ned for at spise morgenmad. Den 65-årige danske våbenhvileobservatør er indlogeret på et lille hotel ved byen Trincomalee på østkysten i Sri Lanka. Hun undrer sig over, at fiskerne på stranden råber højere, end de normalt gør. Få sekunder senere, da den første flodbølge på omkring syv meter hamrer ind over hotellet, får hun svaret.

Lis Hansen er i sikkerhed på hotellets anden sal, men nedenfor kæmper to af hendes svenske kollegaer mod vandmasserne i deres bungalows.

- Det hele var som i slowmotion – jeg mærkede, at jeg var bange, men reagerede rationelt og tog mig efterfølgende af de to svenskere, der overlevede, fortæller den danske våbenhvileobservatør.

Lis Hansen og hendes kollegaer indgår i den fælles nordiske observatørmission Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM), der overvåger,

at våbenhvilen overholdes mellem regeringen og separatist-bevægelsen Liberation Tigers of Tamil Eelam – De Tamilske Tigere. Våbenhvilen blev indgået i februar 2002 efter mere end 20 års blodig borgerkrig, men siden er fredsprocessen og forhandlingerne om tamilsk selvstyre gået i stå.

I dagene efter flodbølgen gav billeder af singhalesiske regeringssoldater, der donerede blod til tamilere, håb om, at flodbølgen kunne være med til at løsne knuderne op i landets etniske og religiøse kludetæppe, der foruden det singhalesiske flertal (buddhister) består af tamilere (overvejende hinduer og kristne) samt muslimer.

Præsident Chandrika Bandanaraike Kumaratunga udtalte, at katastrofen betød, at regeringen og De Tamilske Tigere begge følte et stort behov for at genoptage fredsforhandlingerne – og at parterne skulle stå skulder ved skulder i nødhjælpsindsatsen.

Men den 4. januar udsendte præsidenten et dekret om, at hæren og politiets Special Task Force skulle administrere og uddele nødhjælpen i alle de berørte områder - også de tamilske kontrollerede. Et dekret, der af tamilerne blev opfattet som en magtdemonstration og et udtryk for, at regeringen ikke agtede at samarbejde og bruge flodbølgen til at arbejde for fred.

Præsidenten hældte yderligere salt i såret, da hun ikke lod Kofi Annan besøge de tamilske-kontrollerede områder under FN-generalsekretærens helikopterrundtur til de berørte områder den 9. januar.

Tilmed rapporteres om gentagne eksempler på nødhjælp, der holdes tilbage af hæren med den begrundelse, at lastbilerne ikke er koordineret af regeringen.

Dokumenteret diskrimination

- Jeg skal passe meget på med at kritisere regeringen for at diskriminere de tamilske ofre for katastrofen, men det er et faktum, at hvis ikke vi havde sørget for nødhjælp i de tamilske områder, så

var folk døde af sult, siger programkoordinator Chandru Para-rajasingham fra den dominerende tamilske hjælpeorganisation, TRO (Tamil Rehabilitation Organisation), der står i tæt relation til De Tamilske Tigere.

Det er ikke kun tamilerne selv, der føler, at regeringen bruger flodbølgen og nødhjælpsindsatsen som et gidsel i konflikten.

Ifølge Jan Møller Hansen fra Danidas bistandsfaglige tjeneste (BFT) mødte den danske nødhjælpsdelegation modstand, da den kort efter ankomsten til Sri Lanka holdt møde med myndighederne om den danske støtte til vandrensning. En modstand, der er helt uforenelig med den grundlæggende præmis for al international nødhjælp. Jan Møller Hansen siger:

- I første omgang blev de tamilske områder slet ikke nævnt som en mulighed – og da vi insisterede på at arbejde i det tamilsk-kontrollerede og meget konfliktfyldte Trincomalee, fik vi besked på at arbejde gennem regeringens sikkerhedsstyrker og ikke gennem de tamilske hjælpeorganisationer.

I forbindelse med selve installeringen af vandrensningsanlæggene i Trincomalee har Beredskabsstyrelsens folk været øjenvidner til forskelsbehandlingen.

- I de tamilsk-kontrollerede områder har vi ikke set nogen nødhjælp fra regeringen og langt færre internationale organisationer end længere sydpå i de regerings-kontrollerede områder, hvor man kan tække huse med international nødhjælp, siger Finn Bram fra Beredskabsstyrelsen, der er udstationeret i to uger langs den srilankanske østkyst.

Det er dog ikke kun regeringen, der bruger flodbølgen og nødhjælpen som politisk agitation. TRO arbejder også i de regeringskontrollerede områder, hvor der er mange tamiler, for at vinde tamilernes hjerte for tigernes sag.

Nødhjælp del af propaganda

Men selv om begge parter udnytter katastrofen og nødhjælpen som politisk propaganda, så fungerer det praktiske samarbejde i lejrene uden de store problemer, vurderer de nordiske våbenhvileobservatører, der monitorerer i de konfliktfyldte områder på østkysten, og dermed også i de mange hundrede flygtningelejre for hjemløse af forskellig religion og etnicitet.

- Sikkerhedsstyrkerne står for sikkerheden i lejrene, og de tamilske hjælpeorganisationer koordinerer nødhjælpen. Vi har kun været ude for små uenigheder, siger Sten Jørgensen fra det nordiske våbenhvilekorps i byen Batticaloa i et af de tamilske områder.

Dermed lever hæren op til præsidentens dekret om, at de skal kontrollere nødhjælpen og flygtningelejrene – uden dog at blande sig i tamilernes hjælpearbejde. Det er overvejende fra centralt politisk hold, at nødhjælpsindsatsen bliver brugt som et led i den politiske propaganda. Både af præsidenten og af regeringskoalitionens yderligtgående singhalesiske og marxistiske parti, JVP. JVP er til stede i langt de fleste flygtningelejre i det singhalesiske syd og uddeler helt åbenlyst nødhjælp indsvøbt i politisk valgmateriale og partibannere.

Præsidentens politiske fremtid afhænger af JVP, som hendes politiske bagland indgik i regeringskoalition med efter valget i januar 2004. Samarbejdet blev indgået til trods for præsidentens dårlige erfaringer med yderligtgående singhalesiske grupper, der dræbte hendes far i 1959, da han var premierminister, og hendes mand i 1989.

JVP-partiet går ind for en centralistisk, singhalesisk styring af landet. Partiet er imod selvstyre til de tamilske områder – og dermed hele grundlaget for fredsforhandlingerne mellem den tidligere regering og De Tamilske Tigere.

JVP ønsker de norske fredsmæglere og det nordiske våbenhvilekorps sendt til Svalbard – og som det eneste sted i verden har man i Sri Lanka kunnet opleve, at buddhistiske munke svøbt i orange har stået for afbrænding af det norske flag.

Genopbygningsbistand med betingelser?

Efter flodbølgen troede mange, at der trods alt kunne komme noget positivt ud af den nationale sorg og bestræbelserne på at få genopbygget landet.

- Men da regeringen fokuserede mere på sit parlamentariske flertal end på at hjælpe den nødstedte befolkning, fik det desværre den modsatte effekt, siger Chandru Para-rajasingham fra den tamilske hjælpeorganisation – som klamrer sig til håbet om, at der kan komme gang i fredsprocessen med nordmændene som mæglere.

Den norske chefforhandler, Erik Solheim, besøgte Sri Lanka i slutningen af januar for at lave en aftale mellem regeringen og tamilerne om fordelingen af genopbygningsbistanden, og han udtrykte sig efterfølgende forsigtigt, men dog positivt om forhandlingsviljen hos parterne. Den danske stabschef for våbenhvilemissionen, Wagn Winkel, siger:

- En hvilken som helst aftale mellem parterne om genopbygning af landet ville være positiv i den nuværende situation. Genopbygningsbistanden kan komme til at spille en væsentlig rolle for freden, hvis det internationale samfund vælger at betinge sig, at parterne sætter sig til forhandlingsbordet. Foreløbig har regeringen lavet en national plan for genopbygningen, mens tamilerne har lavet deres egen plan for nord- og østkysten. Det tidligere Ceylon ser ikke ud til at være kommet tættere på fred. Tværtimod.

Dansk bistand til fredsprocessen i Sri Lanka

I 2003 startede Danmark et såkaldt overgangsbistandsprogram på 156 millioner kroner i Sri Lanka og åbnede en bistandsrepræsentation med én udsendt Danida-medarbejder. Programmets formål er at understøtte fredsprocessen mellem regeringen og De Tamilske Tigere.

Danske våbenhvileobservatører indgår i den nordiske Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM) på 70 mænd og kvinder, der overvåger våbenhvilen.

Danish Demining Group laver humanitær minerydning og er med til at sikre flygtninges og internt fordrevne tilbagevenden til deres tidligere landsbyer. Borgerkrigen resulterede i 800.000 internt fordrevne srilankanere, hvoraf halvdelen hverken er vendt tilbage til deres gamle områder eller til nye permanente områder. De har nu fået følgeskab af omkring en halv million hjemløse efter flodbølgen.

Dansk Flygtningehjælp og fire FN organisationer står for genbosætning af internt fordrevne fra borgerkrigen.

Genopbygningsbistanden inkluderer også menneskerettigheds- og demokratiseringsprojekter med fokus på lokale medier.

Derudover giver Danmark blandede kreditter (lån, hvor Danida betaler det meste af renten) inden for en ramme af 1,3 milliarder kroner til Sri Lanka – der er blandt andet indgået aftaler om reparation af kloaknettet i Colombo, vandprojekter i det centrale Sri Lanka og en ny transport- og fiskerihavn i byen Oluvil på østkysten.

/pk

Med Beethoven på overarbejde

Den danske regering har bevilget 50 millioner kroner til genopbygning af vandforsyningen langs Sri Lankas ødelagte kyster. Det sker i samspil med andre internationale donorer og de lokale myndigheder - der tilmed byder på søndagscroissanter.

Tekst og foto: Poul Kjar, Sri Lanka

Det er søndag den 17. januar. Præcis tre uger efter at tsunamien ramte Sri Lanka og dræbte op mod 40.000 personer, smadrede 90.000 huse og gjorde flere end en halv million mennesker hjemløse.

Taxaen stopper ud for ministeriet for byudvikling og vandforsyning i hovedstaden Colombo.

Ministeriets store dobbeltdør står åben, og i receptionen byder Buddha velkommen fra sin glasmontre oppe under loftet. Receptionisten holder fri.

En brun stentrappe fører op til første sal og de tomme kontorer, hvor papirstakke ligger i velordnede bunker på skrivebordene ved siden af gammeldags Singer-skrivemaskiner. Også de fuldmægtige holder søndag.

Men fra et kontor nede i bunden af ministeriet siver klassisk musik ud i gangen. Det er en Beethoven klaversymfoni, der akkompagnerer Leif Hommelgaard og Paul Kerry fra Danidas bistandsfaglige tjeneste (BFT), som arbejder på en strategi for genopbygning af vandforsyningen i de ødelagte byer langs Sri Lankas kyster.

- Vi har været ude for at bese skaderne, og nu har vi travlt med strategien, der skal cleares med de lokale vandmyndigheder, inden vi tager tilbage til Danmark, fortæller Leif Hommelgaard, en af Danidas mest erfarne ingeniører.

Strategien består af fire faser: Den første fase er allerede i fuld gang og omhandler den hurtige humanitære indsats. Fase to omfatter vand til de midlertidige flygtningelejre gennem støtte til indkøb af vandtankvogne og vandtanke.

Den tredje fase handler om at reparere vandforsyningssystemerne – rørledninger og brønde, så befolkningen i løbet af 2005 og starten af 2006 kommer op på samme niveau, som før tsunamien ramte Sydøstasien.

Og endelig sigter strategien på i den fjerde fase - og med en længere tidshorisont - at udvide og forbedre landets vandforsyning. Det skal koordineres med de srilankanske myndigheders planer om at opføre nye bysamfund til erstatning for de ødelagte huse.

Behov for donorkoordinering

Den danske regering har afsat 50 millioner kroner fra katastrofebevillingen til genopbygning af vandforsyning på Sri Lanka, og fra dansk side ønsker man indsatsen koordineret med de andre store donorer på området.

- Vi ser jo, at en stor del af nødhjælpsarbejdet koordineres for dårligt, og derfor er det så afgørende, at vi går i spidsen for at få koordineret indsatsen med vandforsyning, siger Leif Hommelgaard, men tilføjer, at det er Sri Lankas egne myndigheder, der i sidste ende er ansvarlige for genopbygningen af landet.

Leif Hommelgaard og Paul Kerry har ringet efter Thilina Wijethunge, cheffingeniør i vandministeriet, som de har samarbejdet med om udarbejdelsen af strategien, og som nu har ofret lidt af sin søndag på at blive introduceret til den power point fremvisning, der skal formidle planerne til de øvrige donorer. Den lokale cheffingeniør har et par indvendinger til fremvisningen, men er i det store og hele godt tilfreds. Hr. Wijethunge har tilmed taget croissanter med til de danske vandeksperter.

- Jeg forstår godt, at udviklingen går langsomt på Sri Lanka. Der er ingen dynamik, siger Leif Hommelgaard og lægger ikke skjul på, at ministeriet for byudvikling og vandforsyning indtil videre ikke har udvist det store ejerskab. Men at det under de givne omstændigheder ikke kan være anderledes.

To dage senere, den 19. januar, fremlægger Thilina Wijethunge strategien for Unicef, Asien Development Bank, Den Japanske Udviklingsbank og andre donorer. Der er fuld opbakning til det dansk-srilankanske forslag.

Den 9. februar tiltrådte Danidas Styrelse bevillingen til genopbygningsbistand af vand- og sanitet i Sri Lanka.

5 skarpe om den danske indsats

Behovet for genopbygning af vandforsyningen i Sri Lanka er mindre end først antaget - bør det få os til at revidere vores indsats?, spørger Udvikling chefen for Asienskontoret i Udenrigsministeriet

5 skarpe spørgsmål til Sus Ulbæk, kontorchef i Udenrigsministeriets Asien-kontor:

- Hvorfor satser Danmark på vandrensning både på kort og langt sigt?

- Danmark har en lang erfaring med bistand til vandsektoren generelt og i Sri Lanka. Det er den erfaring, vi trækker på, når vi efter en katastrofesituation hurtigt skal i gang med at bistå både på det humanitære område og med genopbygning. Danmark meldte allerede få dage efter katastrofen, at vi ville yde bistand til genopbygning af vand- og sanitetsforsyningen.

- Behovet for genopbygning af vandforsyningen i Sri Lanka er mindre end først antaget - bør det få os til at revidere vores indsats?

- Det er rigtigt, at behovet for støtte til genopbygning af vandsektoren er blevet nedjusteret fra cirka to milliarder til 800 millioner kroner – ifølge en behovsvurdering, der netop er blevet fremlagt af Verdensbanken og andre donorer. Den danske bistand til vand og sanitet udgør i alt 50 millioner kroner, så der er fortsat behov for flere donorer til sektoren. Danmark gav fra start et klart tilsagn om at anvende de 50 millioner kroner i vandsektoren, hvilket den srilankanske regering var yderst tilfreds med. Det er også en klar fordel for andre donorer og for koordineringen af bistanden, at vi faktisk gør, som vi siger. Og Danmark er klar til at gå i gang - i modsætning til praktisk taget alle andre donorer.

- Hvorfor har vi fra dansk side haft så travlt med at få lavet en plan for genopbygningen af vandsystemerne, som i omfang nærmer sig et dansk sektorprogram, når der under alle omstændigheder kommer til at gå et godt stykke tid, før der kommer gang i reparation og opførelse af nye byggerier?

- Målet med genopbygningsbistanden er at få folk hurtigt tilbage til et normalt liv. Folk gør selv en kæmpeindsats for at forlade lejrene og komme i gang. Det skal vi støtte ved hurtigt at genetablere deres vandforsyning, hvor det lader sig gøre. Den danske genopbygningsbistand går først og fremmest til at genetablere ødelagt vandforsyning og sanitet. Vi forventer, at flere end 50.000 mennesker igen vil kunne få adgang til rent drikkevand og sanitet på baggrund af den dansk finansierede indsats.

- Flodbølgen vil ifølge Den Internationale Valutafond medføre et fald på omkring én procent i stigningen af Sri Lankas bruttonationalindkomst i 2005. Burde srilankanerne ikke kunne klare genopbygningen af blandt andet vandsystemerne uden den massive støtte fra internationale donorer?

- Alle lande kan jo klare sig selv – men så tager udviklingen blot længere tid og har flere omkostninger – for eksempel i form af tabte menneskeliv, fordi der ikke er adgang til rent drikkevand. Og den

samlede effekt på den srilankanske økonomi vil blive større og mere langvarig. Landet blev ramt af en katastrofe, og vi bidrager til at mindske katastrofens omfang og de langsigtede virkninger både på økonomien og på menneskene, som får en mulighed for at genetablere deres liv.

- Kunne vi bruge nogle af alle de penge, der er sat af og indsamlet til genopbygningsbistand i Sydøstasien, mere fornuftigt andre steder i Asien eller Afrika?
- Det humanitære bidrag på 200 millioner kroner er brugt. Danmark har afsat 100 millioner kroner til genopbygning - 50 til Sri Lanka og 50 til Indonesien. Om det er meget eller lidt, er svært at sige. Det afhænger af, hvad andre donorer reelt betaler af de tilsagn, der blev givet i dagene efter flodbølgen. Flere millioner mennesker har fået ødelagt deres levegrundlag og har brug for hjælp til at komme i gang igen. Den hjælp skal de have hurtigt og effektivt. Og hjælpen skal være tilstrækkelig, så vi ikke ender med at skulle yde endnu mere bistand, fordi folk hænger fast i lejre uden et levegrundlag. /pk

Hvorfor skal historier fra Afrika altid handle om krig og aids og sult og nød og kaos og græshopper, der æder alt? Her er for eksempel en historie om:

Kærlighed i krigstid

Af Ulrikke Moustgaard, Zambia

Da Christina blev enke og dermed også enlig mor til tre børn, kunne hun se frem til et liv, der ikke var særlig tillokkende: Tilværelsen som enlig kvinde i en landsby kan betyde tab af social status og økonomisk afhængighed af familie og venner - og deres velvilje.

I bedste fald ville hendes afdøde mands familie lade både Christina og børnene blive boende hos sig som en fortsat naturlig del af familien. I værste fald ville de konfiskere alle hendes ejendele og smide hende på gaden eller – som det sker for mange enker i Zambia - udnytte hendes arbejdskraft som underdanig tjenestepige for resten af familien.

Derfor var Christina ikke i tvivl, da hun en ganske almindelig dag hjemme i landsbyen fik et uventet tilbud: At blive gift med Armado fra Angola. En venlig mand med smilende øjne, der selv havde mistet sin familie under krigen i Angola og nu var kommet alene som flygtning til Nangwesi-flygtningelejren i Western Province i Zambia.

- Jeg var i Christinas landsby for at se, om jeg kunne gøre forretninger der, da jeg hørte om hende. Hun var en god kvinde, flittig og havde hverken dårlige vaner eller talte grimt om nogen, så jeg bad hendes familie om hendes hånd, fortæller Armado. Da de kommer fra samme stamme, er sproget ikke noget problem.

Det er tre år siden, de to mødte hinanden for første gang. Dengang var de begge ensomme. Nu sidder de – et bryllup og to børn senere – en torsdag novemberformiddag under træernes skygge foran hytten i Nangwesi-lejren med sammenflettede liv og skæbner. Han med sine stadig smilende øjne, der blinker genert, når han siger, at hun var en god kvinde. Hun med en rund mave bag nederdelen, som om få måneder vil føje endnu et bånd til det zambisk-angolanske skæbnefællesskab.

Bedre alternativ

Armado og Christina kunne være historien om et usædvanligt par, der trodsede ensomhed og ulykke og fandt sammen midt i borgerkrig, flygtningeliv og fattigdom.

Det er de ikke.

I Zambias flygtningelejre findes hundredvis af historier som Armado og Christinas, som nok handler om kærlighed, men også om andre lige så grundlæggende ting i livet. Mad. Sygdom. Børn.

Overlevelse. Eller måske bare forholdet mellem mænd og kvinder.

- At skulle leve i en flygtningelejr virker måske ikke umiddelbart som en attraktiv tilværelse. Men for nogle kvinder i Zambia er det et bedre alternativ end livet uden for lejren, fortæller Mary Kalunga. Hun er Danidas koordinator for nærområdeindsatsen i Zambia og har tidligere været administrativ leder af flygtningelejren Mayukwayukwa i den vestlige del af landet. Her trivedes den tværnationale kærlighed ekstra godt, fordi størstedelen af lejrens beboere var soldater fra oprørsbevægelsen UNITA og dermed enlige mænd.

- I lejrene er der gratis mad, og der er gratis medicin, sundhedsklinik og sundhedspersonale i et omfang, der slet ikke findes tilsvarende uden for lejrene, siger hun.

I Zambia er det ikke ualmindeligt, at én læge skal dække flere tusinde menneskers lægebehov, mennesker som i øvrigt bor spredt over store geografiske områder, hvorfor det kan være sin sag overhovedet at få behandling. Mange kvinder dør i barselsengen, mange børn dør af simple komplikationer som diarre. Medicin er dyrt for alle – naturligvis inklusive de mest fattige. Men i Nangwesi-lejren arbejder både jordemødre, læger, tandlæger og apotekere. Medicin, undersøgelse og

behandling er gratis. Dertil kommer de gratis madrationer, undervisning af børn og praktisk uddannelse af voksne i for eksempel syning, computer eller murerarbejde.

For nogle kvinder i områderne omkring lejrene betyder alle disse tilbud til flygtningene, at de ved at gifte sig med en flygtning får markant bedre livsvilkår - ikke mindst også, hvis de får børn med flygtningen. Børn, som dermed også har ret til madrationer.

For mændene i flygtningelejrene betyder det omvendt, at de bliver attraktive partnere for de lokale kvinder. Nogle mænd har som Armado mistet kontakten til deres egne koner og børn derhjemme under krigen og flugten, andre har aldrig været gift.

- Derfor er Christina og Armados historie ikke usædvanlig. I hver eneste lejr bliver historien gentaget igen og igen, fortæller Mary Kalunga.

Konflikter

Et par hundrede meter fra Christina og Armados hytte i Nangwesi-flygtningelejren bor et andet zambisk-angolansk par, Gladys og Antonio. Gladys foretrækker livet i lejren frem for livet udenfor.

- Her får man alting forærende, mens man udenfor skal skabe alt af sit eget sved, siger hun.

Alligevel er præcis dén forskel også grunden til, at Gladys nu efter to år i lejren ser tilbage på sin fortid med en vis længsel.

- Man bliver doven af at få alting, siger hun.

Og så er livet som flygtningekone også et ensomt liv.

- Det er lidt kedeligt, når de fleste her er fra Angola. Jeg er selvfølgelig sammen med de andre kvinder fra Zambia, men der er ikke én eneste fra mit område her.

Men kærligheden er ikke problemløs. For hvad sker der med jalousien i lejrene?

I flygtningelejren, hvor Mary Kalunga var leder, fik spillet om kærligheden en yderligere dimension, fordi lejren også blev beboet af mænd fra Burundi, Rwanda og Kenya.

Godt nok blev mange flygtningemænd kærester og ægtefæller med lokale zambiske kvinder, men der var stadig en overvægt af mænd og en undervægt af kvinder i lejren. Derfor var kvinder som sådan centrum for meget dramatiske magtspil mellem mændene. Flygtede kvinder fra Angola forlod simpelthen deres mænd i lejren for i stedet at danne par med de ofte noget yngre mænd fra især Burundi.

- Mænd fra Burundi er meget forretningsorienterede og var generelt bedre udrustet økonomisk end mændene fra Angola. De kunne derfor tilbyde bedre vilkår internt i lejren for kvinderne end de angolanske mænd, ikke bare madmæssigt, men også i forhold til den slags goder, mange kvinder gerne vil have: bodylotion, sæbe, make-up, siger Mary Kalunga.

De splittede familier skabte så store konflikter og slagsmål i lejren, at man fra lejrens side til sidst måtte inddrage domstolene for at statuere et eksempel og skabe ro. Her blev slagsbrødre dømt, og uretmæssige og papirløse skilsmisser kendt ugyldige.

Uvis fremtid

Jalousi har aldrig været et problem for Armado og Christina i Nangwesi-lejren. Men de har andre problemer. For Armado skal tilbage til Angola meget snart. Krigen er slut, flygtningene skal hjem, men i flyet til Angola er der ingen plads til Christina. Det kræver et enormt papirarbejde at få hende med – og det kan Armado ikke overskue lige nu. Børnene kunne i princippet godt følge med Armado, men Christina synes, de er for små til at blive adskilt fra deres mor.

- Armado tager tilbage, og jeg bliver her. Jeg tager tilbage til min landsby. Når han har fået papirerne i orden, tager jeg til Angola sammen med børnene, siger Christina.

Armado er ikke lige så sikker på, hvad fremtiden vil byde. Han er bekymret over papirerne. Og han ved ikke, hvad der vil ske, når han kommer tilbage til Angola – hvad hvis han genfinder sin oprindelige familie med kone og tre børn?

- Jeg ved kun, at vi vil ses igen, men jeg ved ikke hvornår. Hvis ikke papirerne går i orden, kommer jeg tilbage for at hente Christina, siger han.

Men indtil da holder den lille familie sammen i lerhytten i flygtningelejren, mens livet går sin gang: Armado snakker med mændene i lejren og forsøger nu og da at tjene penge til ekstra mad til familien ved at give en hånd med i markerne og andre steder, hvor de lokale zambiere uden for lejren kan bruge lidt arbejdskraft. Og Christina kokkerer i den lille køkkenhytte i lejren, som Armado har bygget, vasker tøj, gør rent og passer børnene. For uanset om Christina befinder sig i eller uden for Nangwesi-lejren, er hun stadig den type kvinde, Armado i sin tid forelskede sig i: God og meget flittig.

Åh nej, endnu en konference!

Mange var skeptiske forud for den nordisk-afrikanske konference i Dar es Salaam om handel og udvikling. Men konferencen kan være med til at puste mere liv i de vanskelige WTO-forhandlinger.

Tekst og foto: Jesper Heldgaard, Dar es Salaam

- Jeg var noget skeptisk, da jeg første gang hørte de nordiske landes idé om at invitere ministre og embedsfolk fra 20 afrikanske lande til konference om handel og udvikling. De fem nordiske lande taler jo ikke engang med én stemme i Verdenshandelsorganisationen (WTO). Sverige, Danmark og Finland har EU til at tale på deres vegne, mens Norge og Island står uden for EU, så hvorfor overhovedet mødes i den kreds? spurgte Kenyas handelsminister, Mukhisa Kituyi, sig selv. Alligevel mødte han op i Tanzania den 19. – 20. januar. Og var godt tilfreds.

- Det har faktisk vist sig at være en fordel at mødes uden at skulle træffe bindende beslutninger, for så kan vi frit lufte vore ønsker og bekymringer. Dertil kommer, at netop de nordiske lande har den samme tilgang til WTO som de afrikanske lande. Mere handel er ikke et mål i sig selv. Vi ønsker mere handel for at skabe udvikling og reducere fattigdom, og det er vigtigt, at den linie styrkes i WTO, sagde den kenyanske minister efter konferencen.

Og mange var enige med ham. Også selveste generaldirektøren for WTO, Supachai Panitchpakdi, som var med i Tanzania som en af hovedtalerne:

- Grundlæggende brød WTO-ministerkonferencen i Cancún i 2003 sammen, fordi der ikke var tilstrækkelig tillid mellem rige og fattige lande. En konference som denne kan være med til at genopbygge tilliden, og den kommer på et meget vigtigt tidspunkt. Der er igen ved at komme skred i forhandlingerne i Doha Udviklingsrunden, men der er stadig mange udestående spørgsmål, der skal klares, hvis den kommende ministerkonference i Hongkong i december skal ende med et godt resultat, og denne konference kan være med til at bygge bro, sagde Supachai.

Bedre skattesystemer

At mange afrikanske lande af og til kan føle sig koblet af WTO-forhandlingerne, kunne Malawis handelsminister, Eunice Kazembe, berette om:

- Vi har ikke råd til at have en fast repræsentant i Genève, hvor WTO har hovedsæde, så vi har svært ved at følge med i de mange vigtige møder. Derfor er en konference som denne en god mulighed for os til at blive informeret og give vore holdninger til kende.

Burkina Fasos handelsminister, Benoît Ouattara, var også glad for muligheden for at møde sine kolleger fra det østlige og det sydlige Afrika:

- Jeg har måttet via Europa for at komme fra Vest- til Østafrika og rejst i 36 timer i alt. Det er besværligt at mødes i Afrika, konstaterede den vestafrikanske minister.

Selv om der ikke skulle forhandles, så blev der markeret skarpe holdninger under konferencen:

- De rige lande presser vældigt på for at fjerne forhindringerne for den frie handel. Men sjovt nok hører vi næsten kun om, hvordan udviklingslandene skal lette importen af varer. Sjældent om, hvordan vores eksport kan glide lettere, mente for eksempel Benins handelsminister, Fatiou Akplogan, og tilføjede, at enhver handelslettelse pr. definition vil gavne dem, der har et overskud at afsætte, altså de rige lande. Flere afrikanske ministre hæftede sig også ved de rige landes fortsatte milliardstøtte til landbruget, også i EU, og ved at udviklingslandenes i forvejen slunkne statskasser tømmes, når de skal sætte tolden ned for at fremme handlen. Hele 34 procent af afrikanske staters indtægter stammer fra told. I Danmark er det 0,3 procent.

- Her peger de på et reelt problem, fastslog Danidas chef, Carsten Staur, og kom med et tilbud: Vi bistår allerede flere lande med at reformere og forbedre deres skattesystemer, så de kan skaffe alternative indtægter til den told, der skal sættes ned, hvis handlen skal blomstre, og den bistand vil vi gerne øge.

Carsten Staur mente også, at Danmark og andre donorer har fokuseret vel meget på de sociale sektorer de seneste år:

- Det er en naturlig følge af det kraftige fokus på 2015 Målene, men det er nok gået for meget ud over bistanden til landbruget og andre produktive sektorer. Den balance skal vi have genoprettet.

Ingen planer om opfølgning

Konferencen endte med en sluterklæring, der blandt andet opfordrede til, at Doha Udviklingsrunden skal føre til mærkbare forbedringer for Afrika og udviklingslandene, særligt de mindst udviklede lande. Og der er et stykke vej endnu, mente en af deltagerne, Kamal Malhotra fra FN's Udviklingsprogram (UNDP). Han var hovedforfatter til en kritisk rapport fra 2003, Making Global Trade Work for People:

- Det her med, at den igangværende forhandlingsrunde skal være en udviklingsrunde, er fortsat kun et mål. De rige lande skal komme med flere indrømmelser, hvis runden skal leve op til sit navn.

Konferencen har været god, men den egentlige lakmusprøve bliver, om de nordiske EU-medlemmer kan presse EU til konkrete indrømmelser, lød hans dom.

Skal konferencen følges op? Ja, mente de fleste afrikanske deltagere. Alligevel har donorerne, de fem nordiske lande, ingen konkrete planer om en opfølgning.

- Men vi gør os da visse tanker efter de positive reaktioner i Tanzania, siger chefen for Danmarks Eksportråd, Birger Riis-Jørgensen. Han nævner blandt andet muligheden for at støtte et studie i de handelsbarrierer, som bremser eksport af vigtige varer for udviklingslandene, for eksempel kaffe. Birger Riis-Jørgensen var leder af den danske delegation, fordi den 'rigtige' vært, udenrigsminister Per Stig Møller, måtte melde afbud i sidste øjeblik på grund af valget i Danmark.

Det Nordiske Afrika-Initiativ (NAI)

Efter sammenbruddet ved WTO-ministerkonferencen i Cancún i september 2003 satte Danmark en række initiativer i værk for at sætte nyt skub i Doha-udviklingsrunden.

Et af dem skete i fællesskab med de øvrige nordiske lande, Island, Norge, Sverige og Finland, og fik navnet Det Nordiske Afrika-Initiativ. Formålet var at styrke dialogen mellem de to landegrupper og øge de afrikanske landes forståelse for, at deres interesser bedst imødekommes ved en aktiv og konstruktiv deltagelse i Doha-runden. Samarbejdet omfatter også handelsrelateret bistand, der skal hjælpe udviklingslandene med at drage fordel af handelsliberaliseringen.

Som et led i initiativet er der blevet afholdt to konferencer, begge i Dar es Salaam i Tanzania:

I november 2004 med ledende embedsfolk og i januar i år med ministre.

Jesper Heldgaard er freelancejournalist. heldgaard@post7.tele.dk

Haarder retter op på høns-affæren

Da Danida trak sig ud af Malawi, gik det ud over 545 fattige kvinder, der deltog i et hønsprojekt, og det var en fejl. Sådan lød erkendelsen fra Integrationsminister og Udviklingsminister Bertel Haarder i et interview med Kristeligt Dagblad 3. februar. Danidas stop for hønsprojekt fik som konsekvens, at de fattige kvinder kom i gæld til et lokalt pengeinstitut. Haarder sætter med sine udtalelser et punktum for en tvist mellem ministeriet og Folkekirkens Nødhjælp, der, efter at projektet var kørt af sporet, indfrie kvindernes gæld på i alt 600.000 kroner. Udenrigsministeriet vil nu betale Folkekirkens Nødhjælps udgifter.

/ssv

En halv procent er nok

En ny rapport, udarbejdet af det uafhængige Millennium Projektet præsenterer en praktisk plan til at nå de otte 2015 Mål. En formidabel opgave, men rapportens forfattere tror på, at det kan lykkes, hvis bare de rige lande vil give en halv procent af deres bruttonationalprodukt til udvikling, hvis bare bistanden koordineres, og hvis bare verdenshandelen bliver mere retfærdig. Men rapporten er også konkret og foreslår for eksempel at afskaffe skoleuniformer og levere gratis myggenet.

Rapporten Investing in Development. A Practical Plan to Achieve the Millennium Development Goals kan findes på www.undp.dk eller bestilles hos UNDP's nordiske kontor på telefon 35 46 71 58.

/ssv

Ti kroner for et menneskeliv

Prisen på malariabehandling er steget fra én til ti kroner.

Det gør det svært at nå den internationale ambition om at halvere dødstallet inden 2010. Malaria dræber 1,2 million mennesker hvert år, og tallet stiger.

Af Morten Seifert

Hvert minut dør to afrikanske børn af malaria. Der findes effektiv medicin mod sygdommen, og behandlingen er hverken dyr eller teknisk kompliceret.

Dette paradoks fik i 1998 giganterne Verdenssundhedsorganisationen (WHO), FN's Børnefond (UNICEF), FN's Udviklingsprogram (UNDP) og Verdensbanken til at lancere verdensprogrammet Roll Back Malaria (RBM). Programmets ambition er at halvere antallet af malariadødsfald frem mod år 2010. På RBM's hjemmeside kan man læse, at partnerskabet mellem de efterhånden mange organisationer 'bringer en formidabel samling af ekspertise, infrastruktur og penge ind i kampen mod malaria.'

Hvad der derimod er sværere at finde på hjemmesiden, er resultaterne af den store indsats. Det går heller ikke ret godt. Faktisk går det hastigt den modsatte vej. Antallet af malariatilfælde er bare steget år for år. Og nu er halvdelen af tiden til år 2010 gået.

Resistensen er årsagen

Et af de største problemer er, at malariaparasitten udvikler resistens mod de virksomme malariamidler. Da Roll Back Malaria-programmet blev lanceret i 1998, var malaria i høj grad blevet et rent afrikansk problem. Sygdommen var under rimelig kontrol i Sydamerika og store dele af Asien. Men den fortsatte sin hærgen på det afrikanske kontinent.

Selvom udbredt resistens mod det gammelkendte middel, klorokin, var dokumenteret i 1998, fastholdt mange afrikanske sundhedsvæsner klorokin som det vigtigste medikament i kampen mod malaria. Klorokin var billigt; under en krone pr. behandling. Det var let at tage og havde næsten ingen bivirkninger. Det var ideelt for Afrika. Klorokin var blevet brugt i årtier over hele verden, og resistensudviklingen havde sammenlignet med andre midler været forholdsvis langsom i Afrika. Men sådan skulle det ikke blive ved at være.

Klorokin havde i lang tid været tilgængeligt på ethvert gadehjørne og landsbymarked på det afrikanske kontinent. Afrikanerne tog klorokin, som man i Danmark tager Panodil. Havde man hovedpine, feber eller følte man sig bare lidt utilpas, tog man et par klorokintabletter – for en sikkerheds skyld. Det kunne jo være malaria. Store farme tilsatte klorokin til saltet til landarbejdernes mad for at holde dem arbejdsdygtige.

Den lemfældige brug af midlet fik resistensen til at udvikle sig hurtigt. En alt for stor del af kontinentets indbyggere havde konstant klorokin i blodet, og parasitten tilpassede sig. Resistens mod adskillige andre malariamidler udviklede sig sideløbende og langt hurtigere end for klorokin.

Resistens kan undgås

For at undgå resistensudvikling er det vigtigt at kombinere flere virksomme midler i den samme behandling.

Ib Bygbjerg, professor dr.med. og førende international malariaforsker tilknyttet Centre for Medical Parasitology ved Københavns Universitet, siger om resistensudviklingen:

- Før i tiden kunne afrikaneren bare spise for en krone klorokin, så blev han rask. Men nu virker det ikke mere. Så tager lægevidenskaben det næste medikament, Fansidar. Det tog fem år for at udvikle resistens mod det. Og sådan er det gået med Lariam og andre midler også. Hvis man kun behandler med ét middel, så går det galt. Man har forspildt klorokins muligheder uden lige.

Kort efter RBM's lancering måtte verdens malariaeksperter altså modstræbende erkende, at det mest effektive våben mod malaria nogensinde havde mistet sin kraft. I 2001 meldte WHO utvetydigt ud, at klorokin måtte anses for nærmest virkningsløst i det meste af Afrika.

ACT erstatter klorokin

Erstatningen for klorokin hedder ACT (Artemisinin-based Combination Therapy). Det er lige så effektivt og let at bruge som klorokin og er bredt accepteret som det eneste effektive middel i dag. Der er desuden en begrundet forhåbning om, at resistens ikke vil opstå så hurtigt, som det er sket for andre midler. ACT kombinerer nemlig to virksomme stoffer.

Men ACT koster over ti gange så meget som klorokin; omkring ti kroner for en behandling.

Ti kroner kan synes beskedent, men det løber op, hvis man forestiller sig, at verdens cirka 400 millioner årlige tilfælde af malaria alle skal behandles.

Klorokin var så billigt, at selv en fattig afrikaner havde råd til det. Blev han syg, kunne han på markedet købe et par klorokintabletter. Midlet kunne også let finansieres af lokale sundhedsvæsner på minimale budgetter.

Derfor er klorokinresistensen en bitter pille at sluge for donorerne. Alexandra Jasmin Kruse, læge fra den danske afdeling af Læger Uden Grænser, som også arbejder med malariaprogrammer, siger således:

- Jeg har ikke hørt nogen donorer sige: 'Vi går ind for ACT, også selvom det koster mere'. Tværtimod, har jeg hørt masser af donorer slå sig i tøjret og sige, at 'det får vi aldrig råd til.'

Afrika kan ikke betale

Når malariamedicinen skifter fra klorokin til ACT, betyder det, at afrikanerne ikke i samme grad kan finansiere deres behandling selv. Derfor rykker en større del af ansvaret ud på det internationale samfund.

Hvis RBM skal nå målet om at halvere antallet af malariadødsfald inden 2010, kommer det til at koste langt mere, end donorerne først havde regnet med.

- Der var en illusion blandt donorerne om, at malariabekæmpelse var så billigt, at det vigtigste bare var at motivere de fattige lande og den private sektor, siger Allan Schapira, policy- og strategi-kordinator for RBM, der har hovedsæde i Genève.

Kofi Annans pengetank

I år 2002 stod det klart, at der måtte kontanter på bordet i kampen mod malaria. Men også tuberkulose og aids manglede international finansiering. Derfor tog FN's generalsekretær, Kofi Annan, i 2002 initiativ til etableringen af Global Fund to fight Aids, Tuberculosis and Malaria (GFATM).

Fonden er en pengetank til finansiering af u-landes nationale programmer mod de tre store dræbersygdomme.

Donorlandene skyder penge i fonden. Danmark bidrager med cirka 100 millioner kroner årligt.

GFATM er i dag dominerende i den internationale kamp mod malaria og uddeler ifølge Allan Schapira 2,5 milliarder kroner årligt til malariaprogrammer. Men Allan Schapira anslår, at kampen mod malaria ideelt set har brug for 20 milliarder kroner årligt på verdensplan eller otte gange mere, end der i dag er til rådighed.

- Vi er ikke på rette kurs mod en halvering af dødstallet til år 2010. Specielt frem til 2003 var der slet ikke penge nok til Afrika. Det er først og fremmest de rige lande, som ikke gjorde tilstrækkeligt.

Mellem 1998 og 2002 holdt de talrige møder. De snakkede utrolig meget og gjorde utrolig lidt, siger Allan Schapira.

Donorpenge er ikke nok

Der er bred enighed om, at der er brug for flere penge til international malariabekæmpelse. Men også at det ikke er nok, at donorlandene bare pumper flere penge i tanken.

Ib Bygbjerg fra det danske Centre for Medical Parasitology mener, at u-landenes egne regeringer bør føre an i kampen mod malaria:

- Landene burde selv betale. Hvis man ikke kan levere noget så simpelt som en malariabehandling, hvad skal man så med sit sundhedssystem? Det er her, det skal stå sin prøve, siger han.

Allan Schapira medgiver, at de lokale sundhedsvæsner har et stort ansvar. Men han tror ikke, at u-landene selv kan betale.

- Overgangen fra klorokin til ACT vil i en typisk afrikansk stat betyde en stigning i det samlede sundhedsbudget på 20-25 procent. Der er altså en indkøringsperiode, hvor ACT bør støttes internationalt, siger han og fortsætter:

- Vi har brudt med den filosofi, man havde op gennem 90'erne om, at sundhed bare er et nationalt ansvar. Vi lever i et globalt samfund. Det er ikke rimeligt, at folk skal have en ineffektiv behandling af malaria, når en højeffektiv behandling koster mindre end to dollar.

ACT dræner Den global Fond

Når ACT skal erstatte klorokin i igangværende malariaprojekter, betyder det, at projekterne bliver langt dyrere, end da de blev planlagt.

På trods af resistensproblemerne tøvede nogle u-lande med at søge donorpenge til de dyrere ACT-projekter. De var usikre på, om de ville have råd til at fortsætte projekterne på egen hånd, når donormidlerne løb ud.

Derfor søgte mange u-lande GFATM om midler til projekter med klorokin. Og fonden finansierede klorokinbaserede projekter helt frem til 2003, selvom WHO på det tidspunkt advarede om resistens i mange af de lande, projekterne skulle foregå i.

Denne praksis blev stærkt kritiseret af førende malariaforskere i en artikel i lægetidsskriftet The Lancet i januar 2004. Og som en direkte konsekvens af kritikken omlagde GFATM hurtigt mange projekter fra klorokin til ACT.

De projekter, der oprindeligt blev godkendt med klorokin, bliver nu langt dyrere end først budgetteret.

ACT risikerer dermed at slå bunden ud af GFATM.

Allan Schapira siger, at det bliver svært at finde midlerne til omlægningen, men at det dog foreløbig er lykkedes.

Myggenet og bedre diagnoser

Allan Schapira håber, at den store omlægning til ACT efterhånden vil få efterspørgslen på ACT til at stige, så midlet kan masseproduceres og prisen dermed falde.

Desuden regner han med, at RBM-programmet i sin helhed vil reducere antallet af malariatilfælde, så den samlede udgift til behandling falder.

RBM arbejder ud over ACT-behandling også for udbredelsen af insekticidbehandlede myggenet – en effektiv forebyggelse af malaria – og forbedrede diagnoser, der kan spare medicin til patienter, der har malariasymptomer men reelt ikke har malaria. Allan Schapira forklarer:

- Når vi når ud med myggenettene og ACT, vil det sammen med bedre diagnoser give en reduktion af malariabudgetterne, fordi der bliver færre patienter.

Usikker fremtid

Ib Bygbjerg deler ikke Allan Schapiras optimisme, men er stærkt bekymret for den massive omlægning til ACT:

-WHO har besluttet en politik, som efter min bedste overbevisning ikke kan lade sig gøre at implementere. Hvis man skal give ACT til alle, bliver det alt for dyrt. Desuden er der kun ét ACT-produkt på markedet, og produktionen kan ikke følge med efterspørgslen, siger han.

For at begrænse brugen af ACT foreslår Ib Bygbjerg derfor at målrette ACT mod børn og gravide, som er de grupper, der oftest dør af malaria. Hos sunde voksne vil malaria kun sjældent være dødelig.

Allan Schapira anser det for umuligt at målrette ACT, sådan som Ib Bygbjerg foreslår.

- Folk i landsbyerne synes ikke nødvendigvis, det er barnet, der har størst behov. For hvad sker der med resten af familien, hvis far eller mor dør? Derfor har vi aldrig haft den skelnen.

- Jeg ville meget gerne se, hvis Ib Bygbjergs institut (Centre for Medical Parasitology) kunne lave noget operationel forskning på det, siger han.

Ikke nok med skåltaler i FN

NGO'en Læger Uden Grænser mener, der er for meget snak og for lidt handling i RBM. Alexandra Yasmin Kruse, som er læge og aktiv i den danske afdeling af foreningen, siger:

RBM's mål om at halvere malariadødstallet blev lanceret i 1998, og det er altså ikke gået fremad siden.

Det er godt, at alle de store siger, at ACT er vejen frem. Men der skal sættes penge bag. Det kan være fint med flotte hensigter i en skåltale i FN. Men at få resultaterne ud til patienten, der er altså langt.

Det betaler sig at bekæmpe malaria

Udover at koste en million menneskeliv årligt, heraf godt 90 procent i Afrika, koster malariaen dyrt i tabt arbejdsindtægt. Sunde voksne overlever normalt malaria, men sygdommen koster mange sygedage, hvor patienten er uarbejdsdygtig.

Malaria, som overføres af myg, falder normalt sammen med regntiden og dyrkningssæsonen.

Vigtige arbejdsdage under såning og høst går tabt hvert år i afrikanske familier.

Malaria koster Afrika omkring 80 milliarder kroner i tabt arbejdsindtægt. En effektiv global malariakontrol ville 'kun' koste 20 milliarder kroner.

Det er med andre ord en god forretning at bekæmpe malaria.

Morten Seifert er freelancejournalist. seifert@get2net.dk

WHO og FN-fond beskyldt for tusinder af børns død

'Skyldig i medicinsk fejlbehandling og titusinder af børns død.' Skarp artikel ruskede op i de internationale organisationers malariapolitik.

FN's fond til bekæmpelse af aids, tuberkulose og malaria (GFATM) fortsatte med at finansiere mange u-landes malariaprojekter med det forældede middel klorokin helt frem til 2003. Det gjorde de med Verdenssundhedsorganisationen WHO's godkendelse. Også selvom WHO siden 2001 havde dømt klorokin for virkningsløs i mange af landene.

'Mindst titusinder af børn dør som et direkte resultat', lød beskyldningerne mod WHO og GFATM fra en gruppe anerkendte malariaforskere i en artikel i det respekterede internationale lægetidsskrift, The Lancet, i januar 2004.

Hårde ord med stor effekt

Kort efter artiklen i The Lancet indvilgede GFATM i en uafhængig, kritisk gennemgang af alle sine projekter. Undersøgelsen blev foretaget af den danske læge Lasse Vestergaard i samarbejde med WHO. Det førte til, at klorokin i en lang række projekter blev erstattet med det effektive, men mere end ti gange så dyre ACT.

Dr. Umberto d'Alessandro er en af forfatterne til artiklen. Til daglig er han leder af Epidemi- og Parasit-afdelingen på Prince Leopold Institutet for tropesygdomme i Belgien. Han siger til Udvikling:

- Vi prøvede bevidst at være så provokerende som muligt for at få en reaktion fra GFATM og WHO.

Og det virkede. Efter dette begyndte mange lande at sætte spørgsmålstegn ved deres brug af klorokin. Flere skiftede lige efter denne artikel til ACT.

Lægens dilemma

Simpel hovedregning tyder ellers på, at man med begrænsede ressourcer stadig redder flere liv med klorokin end med ACT.

For ti kroner kan man behandle ti malariapatienter med klorokin. I et typisk afrikansk land ville man kurere de tre, fordi de syv andre har en malaria, der er resistent mod klorokin.

Behandler man derimod med ACT, vil man for de samme ti kroner kun kunne behandle én af de ti patienter med ACT.

Hertil siger Umberto d'Alessandro:

- Man kan godt argumentere sådan. Men effektiv behandling er en ret for enhver. For en læge er det uacceptabelt at give medicin, der ikke virker på syv af ti patienter.

U-lande lokkes i fælde

Danida er ikke overbevist om det hensigtsmæssige i Umberto d'Alessandros lægeetik og vil ikke argumentere ensidigt for ACT. Seniorrådgiver Jørn Heldrup forklarer:

- Landene bliver lokket i en fælde i øjeblikket, fordi der kommer så mange nye dyre initiativer. Hvert initiativ er ikke en katastrofe isoleret set. Men når der er 20 initiativer samtidig, bliver det let en fordobling af sundhedsbudgettet i fattige lande. Det er der ingen lande, der kan holde til.

Jørn Heldrup peger på to andre problemer ved at satse ensidigt på ACT. Det ene er forsyningen.

- Allerede nu er der mangel på ACT. Forsyningen kan ikke følge med, og priserne stiger yderligere.

Jørn Heldrup regner med, at det vil tage flere år før forsyningen med ACT kan følge med efterspørgslen.

- Jo flere lande der indfører ACT, des større bliver manglen, siger han.

Et andet problem er, at modtagerlandenes sundhedssystemer ikke kan følge med.

- Man skyder sig selv i foden, hvis man prøver massivt at indføre nye metoder uden at have de menneskelige og finansielle ressourcer og systemer på plads. Man er nødt til at lave en tiårig fremskrivning af, hvad der er råd til. Så kan du lave et valg. I øjeblikket laver man ikke valg, man laver kortslutninger, siger han med henvisning til WHO's og GFATM's ensidige satsning på ACT.

/seifert

Ikke kun Tordenskjolds soldater

Danida inviterer nu ansøgere uden u-landserfaring til at søge rådgiverstillinger.

Formålet er at få ansøgere med god gennemslagskraft og stærk organisationserfaring ud af busken.

Af Stefan Katić

"Det lyder godt nok som et spændende job. Men det nytter vel ikke at søge, når nu jeg ingen u-landserfaring har på mit cv," tænker chefen for amtets miljøforvaltning eller chefkonsulenten i det store HR-bureau, og så bladrer han eller hun videre i avisens jobsektion.

Rundt om i landet går en række velkvalificerede mennesker omkring, hvis erfaring fra det danske arbejdsmarked kunne være guld værd i Ghana, Bolivia eller Nepal.

De søger bare sjældent de godt 70 rådgiverstillinger i u-landene, som Danida årligt slår op. Derfor bliver ledige stillinger som rådgivere i Danidas sektorprogrammer i høj grad søgt og besat af den samme kernegruppe af garvede u-landsveteraner. Erfarne eksperter med imponerende cv'er, jovist. Men det er og bliver Tordenskjolds soldater.

Men nu åbnes døren også for ansøgere med anden baggrund. Typisk er det ledere og mellemledere fra den danske offentlige sektor eller virksomheder med internationalt udsyn, hvis erfaring med organisations- og kompetenceudvikling, Danida gerne vil benytte til rådgivning i udviklingslandene.

- Der vil dog stadig være brug for den erfarne, tekniske rådgiver, der har 25 års erfaring med infrastruktur i u-lande, eller som ved alt om udvikling af nye rissorter, forsikrer fuldmægtig Per Martin Larsen fra Danidas Kontor for Erhvervsinstrumenter. Han anslår, at det til at starte med bliver beskedne 10 procent af stillingerne, hvor folk med en anden baggrund vil blive taget ind, selvom tallet herefter vil være stigende.

Er du bureaukrat nok?

Jeg har talt med en mand, der hellere ville sidde i Bhutan eller i Ghana. Han er civilingeniør med HD i organisation og strategi og har en ph.d. fra Handelshøjskolen. Han taler engelsk, fransk og spansk. Han har været leder i industrien og har i mange år som konsulent rådgivet en række virksomheder på alle niveauer. Umiddelbart et cv, der kunne være god brug for i de varme lande. Af hensyn til nuværende jobstatus foretrækker han at være anonym.

- Jeg skal indrømme, at det er ret begrænset, hvad jeg har af u-landserfaring, skønt jeg er vokset op i Caribien som søn af en udsendt ingeniør og desuden har rejst vidt og bredt. Alligevel er jeg blevet kaldt til jobinterview på to af de fire rådgiverstillinger, jeg har søgt. I det ene tilfælde blev jeg i sidste sekund overhalet indenom af en kandidat, der havde relevant landeferieerfaring.

I det andet tilfælde fornemmede jeg, at de til den pågældende stilling snarere ledte efter en bureaukrat, og dér tror jeg nok, at jeg er for meget moderne erhvervsmand. Generelt synes jeg, at Danidas rådgiverannoncer mere appellerer til administratorer end til forandringsagenter, siger han og tilføjer:

- Jeg søger ikke ud for at flytte papirer, men for at få folk til at ændre adfærd.

For at kandidater uden den store u-landserfaring kan få et rådgiverjob, skal de klatre over en høj mur. Den hedder fokusering på cv'et. Årtiers tradition gør, at nøglen til en rådgiverstilling fortsat er et langt, imponerende cv med jobs i utallige u-lande.

Som seniorkonsulent Rasmus Bing fra Mercuri Urval A/S, der står for Danidas rekruttering (se boks), siger:

- Det er klart, at arbejdsgiveren også skal turde træffe en anden beslutning og lægge mindre vægt på de klassiske elementer i cv'erne. Så spørgsmålet er hele tiden: Skal vi tage de fire gamle herrer på 58 med lange, imponerende u-lands-cv'er, eller skal vi tage chancen og invitere en af de nye? Ikke fordi de er nye, men fordi de i kraft af deres indsigt i organisations- og kompetenceudvikling har meget godt at byde på, når det handler om at udvikle organisationer i Den Tredje Verden.

Den ny rådgiver

Står det til Danida, skal chancen tages. Der er et behov for at udvide feltet af ansøgere, og dette skyldes tre ting:

For det første vil Danida gerne have flere velkvalificerede ansøgere at vælge i mellem. I øjeblikket må Danida ty til et genopslag af stillingen i godt 12 procent af tilfældene for at få den besat.

For det andet er der sket meget inden for Human Resources, ledelse, organisationsudvikling etc. de seneste 10-15 år. Den viden besidder det gamle hold af rådgivere, der har været 'i marken' i lange perioder, kun i begrænset omfang.

Men den tredje og vigtigste grund er, at dansk sektorbistand i dag handler mindre og mindre om at bore brønde og anlægge veje – men mere og mere om at opbygge kapaciteten i de ministerier i u-landene, der selv skal sørge for vand, infrastruktur og så videre. Derfor kommer rådgivning i stigende grad til at handle om, hvordan man opbygger en effektiv og rationel organisation – for eksempel et ministerium.

Som Per Martin Larsen siger:

- Tidligere var rådgiveren ofte den, der selv styrede tingene; nu er det de lokale institutioner, der gør det. Det er selvfølgelig nemmere at gøre alting selv. Nu skal vi finde folk, der kan skabe resultater i kraft af deres gennemslagskraft og personlighed. Ikke fordi de sidder på pengekassen, siger Per Martin Larsen.

Mens konen forgrædt pimper Martini...

Danida har bedt Mercuri Urval og core:workers, to firmaer der bistår Udenrigsministeriet med rekruttering, Human Resources og kommunikation, om at give et bud på, hvordan Danida kan få den ny type af rådgiver til at søge.

De to firmaer har udarbejdet en rapport med forslag til en ny annonceringsstrategi, hvor et af forslagene er, at Danida bør lancere en bred job- og imageannoncering. Den skal pille ved de forestillinger, potentielle ansøgere har af Danida, af rådgiverjobbet – og af deres egne muligheder. Målet er at rokke ved ansøgernes selvopfattelse, så de ikke automatisk sorterer sig selv fra, blot fordi de har begrænset u-landserfaring

Annoncerne skal også rokke ved de gængse fordomme om rådgiverjobbet á la: "Manden får alle tiders spændende job. Imens går konen herhjemme i bungalowen, keder sig gudsjammerligt og drikker Martinier."

"Når man søger job i Danmark igen, ser arbejdsgiverne årene med u-landsjob som et stand-by i ens karriereudvikling", lyder en anden forestilling.

Ansøgere skal også vide, hvad de - og familien - går ind til.

- Det er vigtigt ikke at forherlige rådgiverrollen. Vi skal derfor huske også at tydeliggøre de ting, du ikke får som rådgiver. Kampagnen skal først og fremmest give et realistisk billede af jobbet som rådgiver, herunder at ansættelsen er tidsbegrænset, fastslår direktør Henrik Engelund, der sammen med Rasmus Bing fra Mercuri Urval er forfatter til rapporten.

Job- og imagekampagnen vil blandt andet bygge på personportrætter af rådgivere med primært dansk jobberfaring og kommer ikke til at betyde ekstra udgifter. Pengene tages nemlig fra det eksisterende budget til jobannoncer.

- Ansøgere af den ny type kan med fordel allerede nu lægge en billet ind på ledige stillinger, forsikrer Rasmus Bing og Henrik Engelund.

Ledige rådgiverstillinger kan ses på: [www.um.dk/da/menu/OmOs/Ledige Stillinger/Job i Danida](http://www.um.dk/da/menu/OmOs/Ledige%20Stillinger/Job%20i%20Danida)

Kilde: *Kommunikationsstrategi for rekruttering af bilaterale langtidrådgivere til Danida. November 2004. Udarbejdet af core:workers for Danida.*

Danida-job – Danmarks største outsourcing

I 2002 blev Danidas rekruttering af rådgivere lagt ud i licitation. Rekrutteringsfirmaet Mercuri Urval A/S vandt kontrakten og har siden 1. januar 2003 stået for at skaffe de rigtige personer til Danidas rådgiverstillinger.

Med op mod 100 jobannoncer om året er Danidas rekruttering den største enkelt en-bloc-udlicitering af rekruttering af (hovedsageligt) akademikere.

Forud for jobinterviewet foretager Mercuri Urval en personvurdering.

Konkret foregår jobinterviewet i form af en videokonference, hvor kandidaten og en medarbejder fra Danidas Bistandfaglige Tjeneste (BFT) sidder på den ene siden af skærmen. På den anden side af kloden sidder så en medarbejder fra henholdsvis den danske ambassade og de lokale myndigheder, der i praksis bliver rådgiverens arbejdsgiver.

Irak-afsnit røg ud

Udvikling bad forfatteren Gretelise Holm anmelde bogen 'Krigens Dæmoner'. Anmeldelsen blev trykt i Udvikling 6/2004 – men i redigeret form.

Forvanskning af en anmeldelse

Af Gretelise Holm,
journalist og forfatter

Vi danskere er gået i krig for at udbrede demokratiet, og demokratiets grundpille er den frie meningsdannelse – altså ytringsfriheden. Derfor må jeg protestere mod, at Udenrigsministeriets blad Udvikling forsøger at begrænse meningsdannelsen om selv samme krig. Ikke alene begrænse den, men forvanske den.

Indskrænkninger i ytringsfriheden eller censur er for det meste meget svært at påvise. Det er noget, som foregår diskret og under påskud af "prioriteringer", "pladsforhold" og "kvalitetskrav" etc..

Journalister, som lever af at ytre sig, er af gode grunde ikke meget for at afsløre indskrænkninger i ytringsfriheden, fordi de risikerer at lægge sig ud med arbejdsgiverne.

Det risikerer de under alle omstændigheder, hvis de overskrider arbejdsgiverens grænse for ytringsfrihed, og derfor er selvcensur et udbredt fænomen.

En sådan selvcensur burde jeg formentlig også have pålagt mig, da redaktøren for "Udvikling" bad mig skrive en anmeldelse af Alexandra Fullers stærke antikrigsroman: Krigens Dæmoner til tidsskriftet. For jeg ved godt lidt om, hvordan Udenrigsministeriet fungerer.

Men nu er en anmeldelse altså pr. definition en aldeles subjektiv meningstilkendegivelse, og de beder vel ikke mig om at anmelde, hvis det ikke er min mening, de vil høre?, tænkte jeg.

Sidste del af min anmeldelse lød herefter:

"Eller som K (bogens hovedperson) forklarer det:

"Jeg siger dig, hvis der var et krigsforbrydertribunal ville hver og én af os – på begge sider, de sorte var ikke et hak bedre – hele banden ville fandeme blive anklaget for mord."

Sådan er krigen, og det kan vi måske godt trænge til at blive mindet om i et land, hvor vi enten på grund af naivitet eller hjernevask tager det naturligt, at vore besættelsesstyrker på den anden side kloden bor i en lejr, som får navnet Camp Eden (Paradiset) samtidig med, at vi tror på, at vore soldater kun bruger deres dødbringende våben i godhedens tjeneste.

Angrebskrigen på Irak har allerede kostet langt flere civile liv end den 14 år lange borgerkrig i Zimbabwe. (Som Alexandra Fuller skriver om)

Et sted i sin analyse af dræberen K skriver Alexandra Fuller:

"Men jeg vidste allerede, at krigen ikke havde skabt K. Han var det produkt, som kom ud af det, når man lod et barn vokse op af den afrikanske muld, indpodede det en følelse af overlegenhed, forfølgelse og paranoia og derefter gav ham et gevær og sendte ham i krig for at forsvare en verden, han opfattede som sin egen.

Erstat "afrikanske" med "amerikanske" og lad det stå et øjeblik."

Nu må jeg lige - som noget redaktionelt væsentligt - indskyde, at min anmeldelse var betydeligt kortere end den model, jeg havde fået medsendt, da redaktøren bestilte anmeldelsen.

Alligevel blev jeg ringet op af bladets redaktør som gerne ville have lov at slette det sidste afsnit :

Erstat "afrikanske" ..., fordi anmeldelsen var lige netop den sætning for lang.

Okay, den slags tekniske hensyn bøjer man sig for.

Til gengæld synes jeg ikke, jeg kan bøje mig for, at hele sidste del af anmeldelsen blev forvansket, så den faktisk fik det modsatte indhold. Den lyder i det seneste nummer af Udvikling:

"Eller som K forklarer det:

"Jeg siger dig, hvis der var et krigsforbrydertribunal ville hver og én af os – på begge sider, de sorte var ikke et hak bedre – hele banden ville fandeme blive anklaget for mord."

Sådan er krigen, og det kan vi måske godt trænge til at blive mindet om her i et land, hvor vi tager det naturligt, at vore besættelsesstyrker i Irak kun bruger deres dødbringende våben i godhedens tjeneste." (Slut)

Man har bortredigeret forbeholdene: "På grund af hjernevask eller naivitet tager det naturligt...og tror på...", så det nu fremstår som en kendsgerning, at våbnene kun bruges i godhedens tjeneste.

Sådan mener nogen. Det ved jeg godt. Men det var altså min mening, de bad om. Og er vi ikke ude at slås for den frie meningsdannelse?

Svar fra Udvikling:

Irak blev et sidespor

Gretelise Holm (GH) tager det som udtryk for censur, at Udvikling har valgt at skære slutningen af hendes anmeldelse af bogen 'Krigens Dæmoner' (Udvikling nr. 6/2004, side 16) bort.

Vi beklager, at GH mener, at hendes indlæg er blevet beskåret på en urimelig måde. Set i bagklogskabens klare lys kan vi godt forstå, at mistanken om mundkurv dukker op, når det, der er skåret væk, netop handler om et delikat emne som Danmarks deltagelse i Irak-krigen.

Sagen er ekstra ærgerlig, fordi – som de fleste læsere af Udvikling nok har bemærket – at den ny avis Udvikling ikke er en rose-klub for Udenrigsministeriet, men tværtimod har en kritisk og problematiserende tilgang. En redaktionel linje, der har ledelsens fulde opbakning.

Problemet er altså ikke, at vi ikke kan tåle at høre argumenter mod Danmarks militære engagement i Irak. Sagen er, at vi bad GH skrive en anmeldelse af Alexandra Fullers bog fra 80'ernes borgerkrig i Zimbabwe. Bogen handler om krigens væsen, og GH vælger derfor at drage en parallel fra borgerkrigen i Zimbabwe og til Danmarks militære engagement i Irak. Her bevæger hun sig ind i en længere argumentation mod Irak-krigen. Efter vores smag for langt væk fra emnet, så her vælger vi at skære i teksten. Men som sagt – det kan der være mindst to meninger om.

Havde anmeldelsen bevæget sig ud af et sidespor mod ros til den danske deltagelse i Irak-krigen, ja så havde vi også barberet den ned. For bogen handler altså om Zimbabwe, ikke om Irak.

En skribent kan ikke forvente at få den fulde, originale ordlyd trykt ubeskåret. Men vores faste politik er at sende den redigerede tekst til godkendelse hos skribenten. I dette tilfælde kunne det så beklageligvis ikke lade sig gøre, fordi GH befandt sig på ferie i Egypten på det pågældende tidspunkt. Redaktionen.

1'eren er ikke altid den bedste

Allestedsnærværende Christian Friis Bach og Ibis-formand John Nordbo har udgivet en opdateret version af deres bog Den globale markedsplads om Verdenshandelsorganisationen (WTO).

Af Poul Kjar

1'eren udkom i 1999 lige op til den dramatiske ministerkonference i Seattle, hvor demonstranter og aktivister stjal billedet, og den amerikanske handelsminister til sidst måtte opgive at få de mere end 100 medlemslande af WTO til at blive enige om noget som helst.

2'eren tager fat, hvor 1'eren slutter, men er derudover blevet kraftigt bearbejdet og udbygget.

Forfatterne lægger nu mere vægt på forskellige synspunkter på forhandlingerne i WTO og anlægger dermed en mere nuanceret og uddybende tilgang.

Eksempelvis kapitlet om TRIPS-aftalen om intellektuelle ejendomsrettigheder, der er blevet opdateret med blandt andet historien om den skelsættende retssag, som 39 internationale medicinalvirksomheder, herunder danske Lundbeck og Novo Nordisk, anlagde mod den sydafrikanske regering, der blev sagsøgt for at have lovliggjort produktion af billig kopi-medicin mod hiv/aids.

Retssagen endte med, at medicinalvirksomhederne trak sagen tilbage, og WTO åbnede op for kopiering af udenlandsk medicin i tilfælde af en alvorlig sundhedskrise.

Kapitlet er også blevet beriget med et andet positivt aspekt af beskyttelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder. Som en del af TRIPS-aftalen skal opfinderen beskrive og offentliggøre opfindelsens karakter, og det er med til at sikre, at ny viden hurtigere spredes gennem publikationer og licenser. Og det kan også være til fordel for u-landene.

Der er kapitlet om frihandelsdogmet, som ikke gælder i den globale økonomi med multinationale selskaber, der kan udnytte en dominerende position på markedet. Eller sagt med andre ord: Når forudsætningen om mange små virksomheder, der konkurrerer frit, ikke holder, så holder resultatet om, at frihandel er den bedste løsning, heller ikke. Derfor skal frihandel kombineres med politik og institutioner, der kan regulere konkurrencen.

Forfatterne refererer her til Harvard-økonomen Dani Rodrik, der konkluderer, at Kina og Indien ikke er eksempler på, at fri og ureguleret markedsøkonomi skaber høje vækstrater, men derimod at disse lande udviklede nogle meget stærke institutioner og derefter åbnede op for frihandel.

I kapitlet om told og markedsadgang leverer forfatterne et herligt billede på WTO's forgænger, GATT-forhandlingerne: "... der bestod i et kæmpe Matador-spil, hvor landene byttede todsatser og indrømmelser, som var det Rådhuspladsen, Grønningen og Bredgade.."

Den slags sproglige oaser er tiltrængte i formidlingen af den globale markedsplads.

Der er kapitlet om landbrug, som er det vigtigste og sværeste emne i WTO-forhandlingerne. Den samlede landbrugsstøtte i de rige lande er over 300 milliarder dollars om året, eller omkring fem gange den samlede u-landsbistand. Forfatterne peger på det paradoks, at for en række fattige fødevarerimporterende lande vil liberaliseringen af landbruget blive en dyr affære som følge af højere verdensmarkedspriser på en række fødevarer.

Og derudover rummer bogen mange andre interessante temaer og aftaler relateret til WTO.

Ingen tvivl, 2'eren er bedre end 1'eren - i modsætning til Hollywood-baskeren Speed med Sandra Bullock, og hvad der ellers er begået af kunstneriske mesterværker. Den bredere tilgang er en væsentlig forbedring.

Den globale markedsplads - kort og godt om WTO henvender sig til almindelige borgere, der er interesserede i at vide mere om WTO, men også til studerende på handelsskoler, gymnasier og HF, til voksenundervisning og lignende.

Christian Friis Bach og John Nordbo:

Den globale markedsplads - kort og godt om WTO.

Udgivet af '92-gruppen og Mellemløkeligt Samvirke.

141 sider.

166 kr.

En afrikansk road movie

Tigerbugten. Menneskeskæbner og landskaber snor sig ind og ud af hinanden i Pedro Rosa Mendes' rejseberetning fra Angola.

Af Janina Graae

I 1997 rejste den portugisiske journalist Pedro Rosa Mendes tusindvis kilometer tværs over Afrika fra vest- til østkysten, fra Angola til Mocambique - med tog uden indmad, i udtjente lastbiler og busser, med båd og på motorcykel.

Om bogen Tigerbugten, der udkom på dansk i 2004, skriver han selv: "Baggrunden for dette projekt var den mest ædle, dvs. ikke nogen speciel. Disse sider er et atlas, hvor man kan følge denne rejse gennem Afrika: en effektiv kortlægning af en rute, hvor lokaliteterne har ansigter, og hvor rum og tid er de koordinater, der lyver mest." Det er også en af bogens store styrker: Man hører fra mennesker, der ellers aldrig ville have haft mulighed for at fortælle deres historie.

Personerne, Mendes møder, er ikke udvalgt på forhånd. Det skærper interessen for alle de millioner andre, som ikke er kommet til orde, fordi de tilfældigvis ikke var i nærheden, da Pedro Rosa Mendes kom forbi.

Pedro Rosa Mendes er både journalist, rejseskribent og forfatter, og han spiller på alle tangenter. Menneskeskæbner og landskaber snor sig ind og ud af hinanden, afbrudt af sange, digte, anekdoter samt af et manuskript til en enkelt historisk-etnologisk kortfilm!

Forfatteren er bestemt ikke upåvirket af det, han møder på sin vej. Om en krigsinvalid fra den angolanske uafhængighedsbevægelse UNITA hedder det: "Her er en overlevende uden ansigt, vansiret, afskyelig, en facade skrabet bort med en kniv. Jeg beder til, at han ikke vil tale, for hans stemme vil

helt sikkert være skrækindjagende. Et fotografi vil ikke blive noget portræt, der er grænser for, hvad kemi formår: det må blive et omrids."

Han er sprogligt præcis – og bogen virker godt oversat – og beskriver eksempelvis hvordan "der blev skudt med øjenkontakt, mens hadet sprængte sig ud af det hvide af øjnene" i byen Cuíto i Angola, hvor UNITA og den angolanske regering kæmpede om magten.

Persongalleriet i Tigerbugten er et kapitel for sig. Vi møder John Van Der Merwe, soldat i den sydafrikanske hær og i 1975 anfører for en bataljon angolanske buskmænd, der sammen med den såkaldte Bøffel-bataljon udslettede Agostinho Netos og Fidel Castros tropper. Vi møder Daniel Libermann, der elsker kvæg, som andre elsker mennesker. Olímpia, der ikke kan få vasket menneskeblodpletten i sin lejlighed af, og mere anonyme skikkelser som Joaquina Ngueve på 31 år med syv børn og to tidligere ægtemænd.

Tigerbugten er bestemt kandidat til indlemmelse i en kanon for litteratur om Afrika.

Janina Graae er journalist i Udenrigsministeriets Kommunikationsenhed. jaugra@um.dk

Nærområdehjælp er klassisk humanitær logik

Hvor får vi mest for pengene til flygtninge? spørger minister for flygtninge og udvikling, Bertel Haarder, med ny debatbog.

Af Klaus Rothstein

Bertel Haarder er integrationsminister, og Bertel Haarder er udviklingsminister. Som den eneste af sin slags i EU, måske i verden, har han alle tiders chance for at samtænke flere former for strategisk bistand til verdens fordrevne og dermed anviser nye veje for den humanitære indsats. Hans kongstanke er, at vi skal skabe en global repatrieringsfond, prioritere hjælpen i flygtningenes nærområder væsentlig højere, gøre flugtruterne korte og dermed ødelægge markedet for de professionelle menneskesmuglere. I bogen 'Mere hjælp for pengene?' har superministeren inviteret alle de politiske partier, et par humanitære organisationer og en forsker til at vurdere og diskutere den store masterplan om oprettelsen af lejre i Nordafrika, sådan at vi ikke længere skal bruge de fleste ressourcer på at hjælpe de færreste flygtninge, men omvendt. Det er der kommet en ganske udmærket, men dybt forudsigelig, lille bog ud af, hvor især de fleste politiske partier bidrager med en skuffende omgang sniksnak.

Det helt overordnede indtryk, der står tilbage efter endt læsning, er, at alle debattens parter bakker op om den overordnede idé om højprioriteret nærområdehjælp, selv en Søren Søndergaard kan tilslutte sig de overordnede ambitioner. Det burde altså være en smal sag at gennemføre den omkalfatring af den danske flygtningepolitik, som Bertel Haarder står for. Nu har vi jo i årevis hørt det velkendte dogme, som gud og hvermand har repeteret til bevidstløshed: 'Vi kan hjælpe hundrede mennesker derude for de samme penge, som en flygtning koster her'. Og ja, det er så sandt, som det er sagt – af FN's Flygtningehøjkommissariat (UNHCR). Det er nemlig ikke en specielt liberal eller borgerlig idé, at hjælpe verdens flygtninge tæt på deres hjemland. Det er klassisk humanitær logik.

Godt nok har Venstre forsøgt at få det til at fremstå, som om idéen var deres, men i denne bog kommer vi for første gang sandheden en smule nærmere. Forløbet er i al sin enkelhed dette: Daværende udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen lancerede ideen fra FN's talerstol den 7. november 1986.

'Inspirationen', som det hedder i bogen, havde han fået fra den tidligere flygtningehøjkommissær Aga Khan. Det er med andre ord UNHCR, der har fostret tanker om nærområdehjælp. Og det var Danmarks daværende borgerlige regering, der selv havde alle muligheder for at sætte sagen på den politiske dagsorden for nu 19 år siden, dog uden at gøre mere ved sagen.

I en sværm af uafklarede spørgsmål vil jeg nævne fire overordnede, som bogen rejser: Kan Danmark acceptere et samarbejde om nærområdelejrene med lande, der ikke lever op til vores ideelle fordringer om demokrati, menneskerettigheder og god regeringsførelse, som forskeren Gorm Rye Olsen formulerer det? Skal klodens i forvejen allerfattigste finansiere nærområdehjælpen gennem regeringens besparelser på hele udviklingsområdet? Hvordan påvirker nærområdehjælpen muligheden for at søge asyl ved Danmarks grænser? Og hvem skal sørge for at opretholde sikkerheden i lejrene – skal dansk politi og militær? Det giver bogen ingen fyldestgørende svar på.

Det er altafgørende, at de fremtidige lejre ikke udhuler den helt grundlæggende ret til at søge asyl i Danmark eller et andet land, da ingen har nogen illusion om, at alle kan modtage den fornødne beskyttelse i et nærområde. Derfor har den politiske debat om emnet brug for en række garantier af både økonomisk, juridisk og humanitær karakter, så vi kan komme nærmere en effektiv og fair flygtningebeskyttelse.

Politikerne mener alle som én, at nærområdehjælp er nødvendig, ikke bare for vores skyld eller for flygtningenes, men for at komme menneskesmuglingen til livs. Desværre mangler bogen og debatten

en kritisk forståelse for menneskesmuglingens nødvendighed. Ingen overvejer, hvorfor menneskesmugling er blevet en blomstrende forretning. Det handler jo om den uhyre restriktive asylpolitik. Vi har simpelthen selv skabt det marked, som smuglerne malter til sidste dråbe efter reglerne for udbud og efterspørgsel uden tanke for den menneskelige ulykke. Derfor er det interessant, at det ifølge Bertel Haarder slet ikke er givet, at mere nærområdehjælp vil føre til færre flygtninge. Og derfor bør det være klart, at nærområdehjælp ikke kan ske på bekostning af en fortsat modtagelse af asylsøgere og flygtninge her.

Mere hjælp for pengene?

Bertel Haarder. Red.
Peter LaCours Forlag.
126 sider.
Pris: 166 kr.

Klaus Rothstein er litteraturanmelder og kommentator på Weekendavisen samt tidligere informationschef i Dansk Flygtningehjælp.

Folkedrab fra morgenstunden

Besk beretning om hvordan FN og det internationale samfund svigtede idealerne og Rwanda, da det gjaldt.

Af Julie Grothen

Journalist Øjvind Kyrøs bog "God morgen, Rwanda - er I begyndt at arbejde?" har taget sin titel fra et opråb, som befolkningen i Rwanda dagligt kunne høre i den nationale radio i 1994. Det retoriske spørgsmål handlede ikke om et hvilket som helst job; det handlede om at slå ihjel. Når radioværterne ikke spillede hadske popsange med tekster, der omtalte landets tutsier som skadedyr og kakerlakker, udfyldte de sendefloden med de barbariske opfordringer. Øjvind Kyrø hørte det, for han var der selv. Og nu, ti år efter at en million mennesker blev nedslagtet, uden at verdenssamfundet formåede at gribe ind, har han udgivet sin bog, der bærer undertitlen "Håndbog i folkedrab". Det er Øjvind Kyrøs sarkastiske hilsen til FN og resten af det internationale samfund, fordi deres manglende indgriben ifølge journalisten netop gjorde folkemordet nemt at udføre for hutuerne.

Den canadiske leder af FN-missionen i landet, Roméo Dallaire, prøvede at råbe FN-ledelsen i New York op. Men forgæves. Da Rwandas præsident Habyarimanas fly blev skudt ned den 6. april 1994, og myrderierne i landet tog til, stod general Dallaire med få tusinde mand i landet, og han fandt ingen opbakning til at gribe ind fra sine overordnede. Beskeden fra ledelsen var, at udenlandske statsborgere skulle evakueres, men at Dallaire ikke måtte tage parti i kampen mellem hutuer og tutsier.

Urolighederne blev først alt for sent anerkendt som folkedrab.

Øjvind Kyrø har ud over sit ophold i Rwanda lavet en hel del research, og hans bog giver både den historiske forhistorie til folkedrabet og en minutiøs skildring af, hvad der gik for sig i Rwanda i 1994. Bogen er som dokumentation på ugerningerne i familie med skildringer af holocaust og tragedien på Balkan.

Og derudover åbner Øjvind Kyrø for en diskussion af, hvad ondskab er, og hvordan den kan holdes i ave. Han mærker nemlig også selv under sit ophold i Rwanda, at han ville være i stand til at slå ihjel uden snerten af medfølelse. Heldigvis begrænser han sin ageren i landet til at rapportere derfra, og hans bog er i den grad læseværdig om end en ubehagelig skildring af virkeligheden.

Julie Grothen er journalistpraktikant i Udenrigsministeriets Kommunikationsenhed. julgro@um.dk

Fire aktuelle foldere

Det Arabiske Initiativ

Det Arabiske Initiativ har til formål at øge dialogen mellem Vesten og de arabiske lande og at bidrage til fred, udvikling og reformer i Mellemøsten. Pjecen fortæller om de foreløbige resultater af Udenrigsministeriets arbejde med initiativet, der blev søsat for godt et år siden.

Afrika – udvikling og sikkerhed

I denne pjece fremlægger regeringen sine prioriteter for Afrika i perioden 2005-2009. Blandt andet vil Danmark arbejde for mere gunstige handelsaftaler for Afrika og bruge sit medlemskab af FN's Sikkerhedsråd til at støtte de afrikanske lande i at løse egne konflikter.

Ny strategi for støtte til oprindelige folk

Danidas nye strategi for støtte til oprindelige folk skal styrke disses ret til at bestemme over deres egen udvikling og økonomiske, sociale, politiske og kulturelle forhold. Strategien er baseret på en evaluering af den hidtidige strategi fra 1994 og lægger op til, at oprindelige folks rettigheder skal inddrages som et såkaldt tværgående hensyn i hele den danske bistand.

Børn og unge i dansk udviklingsbistand

Med udgangspunkt i de otte 2015 Mål gennemgår pjecen de områder, hvor Danmark især kan bidrage til at forbedre børns og unges vilkår i forhold til fattigdom og sult, uddannelse, ligestilling, sundhed og miljø. Denne pjece findes kun på engelsk.

Alle publikationerne er gratis og kan bestilles på telefon 1881 (Genvej til Det Offentlige. Og jo, der er kun de fire cifre!) eller hentes og bestilles på www.danida-publikationer.dk

NYE REJSEMAGASINER fra danida SYDAFRIKA OG VIETNAM SET INDEFRA

Når først bikinien er pakket, er u-landsbistand måske ikke det emne, der presser sig mest på. Ikke desto mindre er nogle af danskernes nye favoritrejsemål lande, som modtager dansk u-landsbistand. Det gælder blandt andet Sydafrika og Vietnam. Derfor udgiver Danida nu to nye rejsemagasiner, som er målrettet danske turister, der er på vej til enten Vietnam eller Sydafrika. Eller bare overvejer at rejse dertil.

Idéen er først og fremmest at fortælle om Danidas arbejde i Vietnam og Sydafrika til en målgruppe, som normalt måske ikke læser Danidas publikationer. Magasinerne skal også fungere som et supplement til de gængse guidebøger. Grundstammen er korte, billedrige artikler, som er let læst i flyveren.

Virksomhed til udlandet?

Danske virksomheder, der overvejer at starte op uden for landets grænser, kan få hjælp og inspiration på hjemmesiden www.goglobal.dk. Siden, som blandt andre Danida og Danmarks Eksportråd står bag, viser vej til finansiering og rådgivning, og man kan også finde små artikler om andre virksomheder, der har fået støtte til at etablere sig internationalt. /ssv

Netværk på nettet

Danida har lanceret en ny hjemmeside for faglige netværk.

På www.danida-networks.dk kan forskere, NGO'er, rådgivere og andre, der arbejder med udvikling, dele viden og erfaringer om miljø, sundhed, uddannelse og meget andet.

Siden er på engelsk. /ssv

Cairo calling

Jakob Skovgaard-Petersen skal som direktør for Det dansk-egyptiske Dialoginstitut i Kairo skabe kontakt mellem regionerne - vi er slet ikke så forskellige, mener han.

Af Julie Grothen

I begyndelsen af marts rejser Jakob Skovgaard-Petersen til Kairo for at tiltræde stillingen som direktør for Det dansk-egyptiske Dialoginstitut, der er en del af Det Arabiske Initiativ.

Den 41-årige dr.phil. blev valgt mellem omtrent 100 kandidater til stillingen. Han lægger ikke skjul på, at det nye arbejde ligger naturligt i forlængelse af hans hidtidige karriere og er en oplagt mulighed for dygtiggørelse.

I 1989 blev Jakob Skovgaard-Petersen uddannet religionshistoriker fra Københavns Universitet og modtog universitetets guldmedalje for sin eksamen. Herefter fortsatte han studierne, og siden 1996 har han været ansat på Carsten Niebuhr Institutet i København, de seneste fire år som studieleder. Det hverv tager han orlov fra, når han med hustruen cand.jur. Sille Schyberg og de to døtre på seks og ni år drager af sted til den egyptiske hovedstad.

Dialog og reformer

Det dansk-egyptiske Dialoginstitut skal fremme Danmarks politiske og kulturelle dialog med Egypten og andre lande i den arabiske del af verden som en del af den bilaterale indsats i Det arabiske Initiativ, lyder den officielle formulering. Jakob Skovgaard-Petersen forklarer det selv således:

- Vi skal skabe en politisk dialog, men også sørge for, at mennesker lærer hinanden at kende, og at danskerne får mere at vide om mellemøstlige forhold. Jeg håber også, at instituttet kan hjælpe med at fremme idéer om reformer.

Reformerne ligger ham meget på sinde, og de politiske forventninger til hans institut vil formentlig også være, at det kan hjælpe til med at puste liv i en reformvenlig linje i Mellemøsten.

- Jeg er meget involveret i spørgsmålet om reformer i de arabiske lande, og jeg vil meget gerne bistå i den proces, siger Jakob Skovgaard-Petersen.

Hans kollega på Det Danske Institut i Damaskus, Jørgen Bæk Simonsen, understreger, at Jakob Skovgaard-Petersens nye post er politisk af karakter, og at der er mange minefelter for den nye direktør.

- Han skal udvise en vis grad af omtanke. Han bliver underkastet nogle politiske visioner om at lancere den danske regerings ønske om dialog, siger Jørgen Bæk Simonsen.

Den arabiske humor

Jakob Skovgaard-Petersens fascination af Mellemøsten blev vakt, da han i 1985 modtog et stipendium og drog på et 10 måneders sprogstudium i Kairo. På det tidspunkt var han studerende på religionshistorie, og islam havde fanget hans interesse.

- Jeg ville gerne vælge en stor, vital og dynamisk religion at specialisere mig i, så det ikke blev et fortidigt studie. Men jeg havde selvfølgelig ingen idé om, hvor centralt et studie det ville blive, siger Jakob Skovgaard-Petersen.

Begge hans forældre er historikere, og både moderen og faderen kommer af kirkelige slægter. Alligevel blev det islam, der fangede Jakob Skovgaard-Petersen. Han var interesseret i det fremmede, siger han. Og i dag er kærligheden til Mellemøsten befæstet.

- Jeg er altid kommet godt ud af det med mennesker i den arabiske verden og har haft nemt ved at få gode bekendtskaber. Jeg synes, de på nogle punkter ligner os mere end for eksempel mennesker i Fjernøsten, blandt andet når det gælder humor. Den arabiske verden er jo også meget mere sammensat, end den bliver fremstillet herhjemme, siger han.

Og netop hans evne til at se det sammensatte i samfundet er en af de kvaliteter, hans kolleger respekterer ham højt for.

- Han er en af de danskere, der har bedst kendskab til den arabiske verden og er desuden god til det arabiske sprog. Han har en større forståelse for de lokale forhold end mange af os andre, siger afdelingsleder Gorm Rye Olsen fra Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS).

Jakob Skovgaard-Petersen har planlagt og deltaget i utallige konferencer, forelæsninger og projektarbejder, og så står han bag bogserien "Carsten Niebuhr Biblioteket" om islamisk kultur. Så selvom arbejdspladsen nu rykker en del kilometer sydpå, så ligger opgaven om at skabe dialog og forståelse mellem Danmark og Mellemøsten ikke fjernt for Jakob Skovgaard-Petersen.

*Julie Grothen er journalistpraktikant i Udenrigsministeriets Kommunikationsenhed.
julgro@um.dk*

Nyt om navne

BILATERALE LANGTIDSRÅDGIVERE (Ansatte på sektorprogrammer, der administreres af Danida og regeringer i modtagerlandene)

Cand.jur. Lis Elsebeth Andersen, 52, er kontraktansat som planlægningsrådgiver ved landbrugssektorprogrammet i Uganda med tjenestested i Kampala.

Elektriker Preben Byberg, 51, er kontraktansat som rådgiver for hospitalsvedligeholdelse ved sundhedssektorprogrammet i Tanzania med tjenestested på Zanzibar.

Merkonom Per Clausen, 51, er kontraktansat som finansiel rådgiver ved sundhedssektorprogrammet i Kenya med tjenestested i Nairobi. Per Clausen kommer fra en stilling som finansiel rådgiver ved landbrugssektorprogrammet i Tanzania.

Akademiarkitekt Andreas Haahr Grønberg Eskesen, 57, er kontraktansat som rådgiver ved sundhedssektorprogrammet i Ghana med tjenestested i Accra.

B.Sc. Pharmacy Christopher John Forshaw, 54, er kontraktansat som farmaceutisk rådgiver ved sundhedssektorprogrammet i Kenya med tjenestested i Nairobi.

Cand.agro. Ole Henriksen, 40, er kontraktansat som Senior IMP and Training Adviser ved landbrugssektorprogrammet i Vietnam med tjenestested i Can Tho, Mekong River Delta. Ole Henriksen kommer fra en stilling i Agricultural Development Denmark Asia (ADDA) som rådgiver på IPM Farmer Training Projektet i Vietnam.

Master of Political Science Erik Gustaf Fredrik Lindblom, 43, er kontraktansat som rådgiver for Civil Society Support ved sektorprogrammet for oprindelige folk i Bolivia med tjenestested i La Paz.

Antropolog Jaime Francisco López, 46, er kontraktansat som rådgiver ved landbrugssektorprogrammet i Benin med tjenestested i Cotonou.

Master of Arts Daniel Malenfant, 46, er kontraktansat som rådgiver ved menneskerettighedsprogrammet i Benin med tjenestested i Cotonou.

Cand.jur. Ivan Munk Nielsen, 36, er kontraktansat som seniorrådgiver ved programmet for menneskerettigheder og god regeringsførelse (HOGOU) i Nepal med tjenestested i Kathmandu. Ivan Munk Nielsen kommer fra en stilling som management rådgiver for Den Nationale Menneskerettighedskommission i Nepal, udsendt af FN.

MD Samson Nyaywa, 58, er kontraktansat som District Systems Support Adviser ved sundhedssektorprogrammet i Tanzania med tjenestested i Dar es Salaam.

Cand.merc. Anders Cajus Pedersen, 40, er kontraktansat som seniorrådgiver ved energisektorprogrammet i Mozambique med tjenestested i Maputo.

M.Sc. Political Science and Public Admin. Jens Rydder, 45, er kontraktansat som seniorrådgiver ved vandsektorprogrammet i Vietnam med tjenestested i Hanoi. Jens Rydder har tidligere arbejdet som freelance konsulent med fattigdomsbekæmpelse og naturresourcforvaltning for blandt andre Verdensbanken, EU og Care.

M.Sc. Business Admin. James Sauramba, 40, er kontraktansat som seniorrådgiver ved bymiljøprogrammet i Tanzania med tjenestested i Dar es Salaam.

Cand.silv. Palle Bo Schultz, 54, er kontraktansat som seniorrådgiver ved landbrugssektorprogrammet i Mozambique med tjenestested i Maputo.

MULTILATERALE RÅDGIVERE (Ansatte i FN-organisationer. JPO = Junior Professional Officer)

Cand.scient. i kulturgeografi Dorte Dyrbak, 28, er udsendt til Italien som JPO for Verdensfødevareprogrammet (WFP) med henblik på at arbejde med emner som udviklingspolitik og fattigdomsreduktion.

Cand.jur. Poul Hauch Fenger, 29, er udsendt til Schweiz som JPO for FN's Højkommissær for menneskerettigheder (UNOHCHR).

Cand.scient. i antropologi Suanne Adelhardt Jensen, 30, er udsendt til Uganda som JPO for FN's Børnefond (UNICEF) med henblik på at arbejde med beskyttelse af børn.

Cand.scient.pol. Susan Knorrenborg, 28, er udsendt til New York som JPO for FN's Børnefond (UNICEF) med henblik på at arbejde for kontoret for intern revision.

Cand.mag. Peter Hyll Larsen, 31, er udsendt til Frankrig som JPO for FN's Organisation for Uddannelse, Videnskab og Kultur (UNESCO) med henblik på at arbejde med retten til uddannelse.

Cand.scient.soc. Hanne Fink Møller, 32, er udsendt til Nepal for FN's Børnefond (UNICEF) som JPO med henblik på at arbejde for det regionale hiv/aids program.

Ole Frank Nielsen, 61, er udsendt til Schweiz som seniorrådgiver for Verdenssundhedsorganisationen (WHO) med henblik på at arbejde for Department of Country Focus.

Cand.scient.pol. Hanne Ingemann Sørensen, 37, er udsendt til Nepal som Special Assistant for FN's Udviklingsprogram (UNDP).

UDENRIGSMINISTERIET

Cand.scient. og ph.d. i kulturgeografi Mette Bech Sørensen, 33, er blevet ansat som fuldmægtig i Udenrigsministeriets kontor for Mellemøsten og Latinamerika. Mette Bech Sørensen kommer fra en stilling som ph.d. studerende ved Geografisk Institut, Københavns Universitet.

Jesper Andersen er blevet ansat som programkoordinator ved ambassaden i Managua i Nicaragua.

Jørgen Riis Pedersen er blevet ansat som programkoordinator ved ambassaden i La Paz, Bolivia.

Cand.merc. Peter Sievers, 41, er blevet ansat som programkoordinator ved ambassaden i Lusaka i Zambia. Peter Sievers kommer fra en stilling ved COWIs District Based Water and Sanitation Programme i Ghana.

Kultursociolog Henrik Vistisen, 39, er blevet ansat som programkoordinator ved Erhvervssektorprogrammet (BSPS) ved ambassaden i Hanoi i Vietnam. Henrik Vistisen her tidligere været ansat som chefrådgiver for US Department of Labor i Vietnam.

NGO'ER (Ikke-statslige organisationer)

Journalist Claes Amundsen, 40, er genansat som kommunikationschef i Dansk Røde Kors. Her vil han få ansvaret for organisationens informations- og indsamlingsarbejde. Claes Amundsen kommer fra en stilling som kommunikationschef ved Københavns Universitet.

Master of Social Science Meenakshi Batra, 38, er ansat som rådgiver ved Red Barnets u-landskalenderprojekt "Børnearbejder tager sagen i egen hånd" i Bangladesh. Meenakshi Batra kommer fra en stilling i Save the Children UK som rådgiver i et børnearbejdsprogram i Indien.

Rune Duus er udsendt fra Dansk Flygtningehjælps beredskabsliste til Sri Lanka. Rune Duus skal arbejde som radiotekniker for Verdensfødevareprogrammet (WFP).

Cand.med. Alaa El-Hussuna, 32, udsendes til Tchad for Læger Uden Grænser (MSF). Her skal han i byen Iribi, tæt på grænsen til Darfur, starte et træningsprogram for de lokale ansatte på byens hospital. Samtidig skal han deltage i MSF's sundhedsprogram i tre flygtningelejre i området.

Jette Gottlieb er udsendt fra Dansk Flygtningehjælps beredskabsliste til Banda Aceh i Indonesien. Jette Gottlieb skal arbejde som Field Officer for FN's Flygtningehøjkommissariat (UNHCR).

Michael Hasselstrøm er udsendt fra Dansk Flygtningehjælps beredskabsliste til Sri Lanka. Michael Hasselstrøm skal arbejde som Logistics Officer for Verdensfødevareprogrammet (WFP).

Miraklet bag bambuskraffet

Havemandens indsats virker omsonst, og set med danske øjne er det forfaldet, der springer i øjnene ved gensynet med Kisumu Industrial Training Centre ved Victoriasøens bred. Men for kenyanerne er det nærmest et mirakel, at centret fungerer i dag – 20 år efter Danida trak sig ud.

Af Mikkel Grabowski, Kisumu.

Haverne lå åbne og smukt beplantet med julestjerne, bougainvillea og euphorbia. Alt var nyt og pænt, for Kisumu Industrial Training Centre (KITC) var næsten nyanlagt. Året var 1975, og mine forældre, min bror og jeg var netop flyttet til Kenya for at bo på centret, hvor min far arbejdede som rådgiver ansat af Danida.

Da projektet i begyndelsen af 1980'erne blev overdraget til kenyanerne mente skeptiske danskere på stedet, at "de vil lave bål inde i stuerne eller bruge parketgulvene som brændsel".

Nu – 30 år efter - er jeg tilbage i barndommens land. Spændt på at se, om pessimisterne har fået ret.

Under min rundvisning på skolen kan jeg ved selvsyn konstatere, at der foregår kvalificeret undervisning på de fleste af værkstederne. Bygningerne virker ret misligholdte, og i afdelingen for snedkeri gaber et stort hul i taget. Læreren demonstrerer dog stolt, at alle maskinerne stadig fungerer upåklageligt. Udenfor er de pænt trimmede hække enten væk eller groet til overstørrelse, og overalt ligger der skrald og gamle bilvrag langs vejene. Nogle af bilerne har ganske vist været brugt i forbindelse med værkstedsundervisning, men efterfølgende har man åbenbart ikke fundet det umagen værd at fjerne dem. Vejene på centret og de parallelle regnvandsrender bærer ligesom resten af KITC vidnesbyrd om den forrige regerings vedligeholdelsespolitik. Korruptionen under den tidligere præsident Arap Mois' regering havde været så omfattende, at pengene til vedligeholdelse aldrig var blevet udbetalt. Derfor er en bevoksning med 10-12 meter høje bambus nu hjem for en større flok aber, og i træernes kroner har eksotiske fugle som ibis og hammerkop bygget kæmpe reder.

Hele vejen rundt om KITC er der bygget en solid mur. Væk er den smukke udsigt til Victoriasøen.

Baggrunden for muren er håndfast nok, for flodheste har gentagne gange væltet det gamle trådhegn for at komme ind til det høje, saftige græs på centret.

Min guide og jeg slentrer videre hen til nogle åbne græsarealer, vi i sin tid kaldte for "slangemarken" – selvom det nu mest var sommerfugle, jeg løb rundt og fangede her – og jeg kan se, at nye store boligblokke til elever og ansatte er blevet opført i forbindelse med senere udbygning af KITC. De ansatte på skolen har ikke råd til at leje de huse, vi i sin tid boede i, og ledelsen har derfor lejet de 'fine' bygninger til udefra kommende folk.

Og græsset gror

Pludselig står jeg foran vores gamle hus. Taget er hullet, murværket stærkt afskallet, og græs og bregner gror frodigt i tagrenderne. I haven, der er fuldstændig groet til, har høje træer og mandshøjt græs erstattet de smukke blomster. En forrested kingfisher i et træ lyser dunkelheden op med sit røde næb og turkisblå fjerdragt. Fuglens skønne farver står i stærk kontrast til synet af vores gamle stue. Nogen har dækket vinduet over spisebordet til med pap og gamle aviser, så næsten intet lys kommer ind. Det ser ud, som om man i al hast har forladt morgenmaden, men min guide fortæller, at manden, som lejer huset, kun bruger det i weekenderne. Parketgulvene, som vores hushjælp i sin tid bonede spejlblanke to gange om ugen ved at skøjte syngende rundt med en klud på hver fod, ligger der stadig, om end nu matte, sprukne og fuldstændig nedslidte. Ved nærmere eftersyn konkluderer jeg, at paparrangementet må være en foranstaltning mod regnen, for et stort stykke af taget mangler netop over vinduet.

Haven tættest på huset har tydeligvis været brugt som køkkenmødding igennem længere tid, og synet af det høje græs får mig til at mindes vores havemand Michael, som hver dag gik under den brændende sol og slog græsset med en speciel machete. Nu virker hans gæve indsats helt omsonst.

Et mirakel

"Kan jeg være stolt af min fars og de andre danskeres indsats?", spørger jeg centrets leder Mr. James Owange. Det kan jeg tilsyneladende, for Mr. Owange understreger, at på trods af nedslidte bygninger er KITC en ren solstrålehistorie; det er nærmest et mirakel, at alt materiellet ikke er blevet stjålet, og at de til stadighed uddanner nye elever.

Skolen er et forbillede for andre skoler i Kenya, siger han og tilføjer, at ledelsen arbejder på at forbinde KITC med skolerne i Nairobi og Mombasa via Internettet. Og ledelsen er tydeligvis meget positiv overfor danskernes indsats på KITC og u-landsbistand generelt – specielt, hvis der kunne tilflyde én lidt af den!

- Vi håber, dit besøg kan få Danida til at gå ind i projektet igen med flere midler til undervisere samt anskaffelse af computere, reservedele og nye maskiner, foreslår centrets ledelse. Og det skal indrømmes, at det nærmest er en bedrift i sig selv, at det overhovedet er lykkedes dem at drive skolen videre under så vanskelige økonomiske og politiske forhold år efter år. Ikke mange danske lærere eller elever ville acceptere at arbejde og studere under lignende forhold. Jeg tager høfligt afsked med ledelsen på KITC.

På vejen ud møder jeg en mand, som er ved at starte en maritim uddannelse for at øge sikkerheden for fartøjerne på Victoriasøen, og ikke overraskende håber han, at jeg kan få Danida til at gå ind i projektet. James Owange står lidt i baggrunden og venter utålmodigt, og da jeg omsider får sagt farvel til kaptajnen, forklarer han, at manden ikke har betalt én eneste shilling i husleje de fem måneder, han har været på KITC, men da han er en god ven af regeringen, er det en lidt penibel sag at opsiges ham. Kan man i et land med udbredt fattigdom og historisk funderede magtkampe mellem de over 50 forskellige stammer sikre sig mod, at korruption og vennetjenester fortsat flourer? Kenyas nuværende regering har udtrykt vilje til at bekæmpe korruptionen, men det ser ud til, at krav om kontrol og dokumentation for hver enkelt anvendt bistandskrone fra udefra kommende statslige organisationer som Danida er den bedste garanti for, at pengene reelt ender i de rette hænder.

Mikkel Grabowski er freelance skribent og fotograf. Han besøgte Kisumu på et Danida rejselægeat. grabowskimedia@andelsmail.dk